

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Diplomová práce

2021

Bc. et Bc. Karolína Mackenzie

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Mediální studia

Mediální pedagogika jako vysokoškolský obor

Diplomová práce

Autor práce: Bc. et Bc. Karolína Mackenzie

Studijní program: Mediální studia

Vedoucí práce: PhDr. Radim Wolák

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 26. července 2021

Karolína Mackenzie

Bibliografický záznam

MACKENZIE, Karolína. *Mediální pedagogika jako vysokoškolský obor*. Praha, 2021. 71 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Radim Wolák.

Rozsah práce: 116 124

Abstrakt

Diplomová práce *Mediální pedagogika jako vysokoškolský obor* analyzuje rámcové vzdělávací programy pro základní a střední školy, ve kterých se zaměřuje na průřezové téma mediální výchovy, a současně analyzuje možnosti vzdělávání českých pedagogů a budoucích pedagogů v oblasti mediální pedagogiky. Z výstupů zmíněných analýz zjišťuje průnik mezi požadavky rámcových vzdělávacích programů a možnostmi vzdělávání pedagogů. Výsledky jsou členěny tak, že nejprve jsou shrnuta témata, která pokrývá český vzdělávací systém, a poté témata, která dle RVP mají pedagogové mediální výchovy naplnit, ale nejsou zajištěny aktuální nabídkou vzdělávání pro pedagogy. Témata, která jsou požadována RVP, jsou dále porovnána s možnostmi vzdělávání pedagogů na zahraničních univerzitách a jsou představeny obory, které mohou být pro český vzdělávací systém inspirativní. Na základě spojení výstupů rámcových vzdělávacích programů, možností vzdělávání v českém prostředí a inspirací ze zahraničních univerzit je představen návrh vysokoškolského oboru *Mediální pedagogika* pro pedagogické fakulty, který by zajišťoval ucelené vzdělání učitelů, resp. budoucích učitelů, mediální výchovy. Navržená struktura oboru reflektuje současná očekávání daná rámcovými vzdělávacími programy a současně moderní didaktické přístupy i aktuální trendy v oblasti mediálních studií.

Abstract

The thesis *Media Pedagogy as a University Discipline* analyses the Framework Educational Programmes for primary and secondary schools which focus on the cross-cutting topic of media education, and at the same time analyses the possibilities of training Czech teachers and future teachers in the field of media pedagogy. From the results of these analyses, it identifies the intersection between the requirements of the framework educational programmes and the possibilities of educating teachers. The results are structured in such a way that first the topics covered by the Czech education system are summarised, and then the topics that according to the Framework Curriculum are to be fulfilled by media educators but are not covered by the current offer of education for educators. The topics that are required by the RVP are further compared with the possibilities of educating teachers at foreign universities and the fields that can be inspiring for the Czech education system are presented. On the basis of the combination of the outcomes of the Framework Educational Programmes, the possibilities of education in the Czech environment and inspiration from foreign universities, a proposal for a university course in *Media Pedagogy* for pedagogical faculties is presented, which would provide a comprehensive education of teachers, or future teachers in media education. The proposed structure of the field reflects the current expectations given by the Framework Educational Programmes and at the same time modern didactic approaches and current trends in the field of media studies.

Klíčová slova

mediální výchova, mediální pedagogika, mediální gramotnost, mediální studia

Keywords

media education, media pedagogy, media literacy, media studies

Title/název práce

Mediální pedagogika jako vysokoškolský obor

Media pedagogy as field of the university studies

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce a svojí mámě za podporu a cenné rady v průběhu zpracování diplomové práce.

Úvod

Úvod.....	11
1. Periodizace mediální výchovy.....	14
1.1. Období zpětné interpretace	14
1.2. Přínos Jana Ámose Komenského	15
1.3. Rozvoj ve 20. století ve světě.....	15
1.4. Aktuální situace v Evropě.....	18
1.5. Mediální výchova v českém vzdělávacím systému.....	21
1.5.1. Základy mediální výchovy	22
1.5.2. Mediální výchova v době komunismu.....	22
1.5.3. Rozšíření mediální výchovy po roce 1989.....	23
2. Metodologie výzkumu.....	25
2.1. Metody výzkumu	25
2.2. Postup výzkumu.....	25
2.2.1. Přípravná fáze: rešerše a analýza podkladových materiálů.....	25
2.2.2. Realizační fáze: komparativní analýza	26
2.3. Aplikace výsledků výzkumu.....	26
3. Mediální výchova v rámcových vzdělávacích programech.....	28
3.1. Rámcový vzdělávací program pro základní školy	29
3.2. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia.....	31
4. Nabídka kurzů vzdělávacích organizací pro pedagogy	34
4.1. Člověk v tísní	34
4.2. E-Bezpečí.....	35
4.3. Seznam se s médii.....	36
4.4. Portál mediální výchova a mediální gramotnost na FSV UK	36
5. Mediální pedagogika na vysokých školách	38
5.1. České vysoké školy.....	38
5.1.1. Západočeská univerzita	38
5.1.2. Jihočeská univerzita.....	38
5.1.3. Univerzita Palackého	39
5.1.4. Univerzita Hradec Králové	39
5.1.5. Masarykova Univerzita.....	40
5.1.6. Univerzita Karlova	40
5.2. Zahraniční vysoké školy	40
5.2.1. Finsko	41
5.2.2. Německo.....	42
5.2.3. Rakousko	44
5.2.4. Spojené státy americké	45
5.2.5. Velká Británie.....	46
5.2.6. Bulharsko.....	47
5.2.7. Portugalsko	48

6.	Kompetence v rámci RVP oproti nabídce vzdělávání pro pedagogy	48
6.1.	Rámcový vzdělávací program pro základní školy	48
6.1.1.	Témata v souladu s RVP	48
6.1.2.	Témata chybějící v českém vzdělávání pro pedagogy	50
6.1.3.	Témata na zahraničních univerzitách	51
6.1.4.	Témata nezahrnutá v RVP	52
6.2.	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia	52
6.2.1.	Témata v souladu s RVP	52
6.2.2.	Témata chybějící v českém vzdělávání	54
6.2.3.	Témata na zahraničních univerzitách	55
7.	Návrh struktury oboru Mediální pedagogika	57
7.1.	Vliv médií a kritické myšlení	58
7.2.	Tvorba mediálních sdělení a koncept jazyka v mediální produkci	58
7.3.	Vliv médií na demokracii	58
7.4.	Nová média	59
7.5.	Mediální informatika	59
7.6.	Participanti mediální komunikace	60
7.7.	Projektový management	60
7.8.	Právo a etika	61
7.9.	Didaktika mediální výchovy	61
7.11.	Praxe	62
	Závěr	63
	Summary	65

Úvod

Média mají v moderní společnosti nezastupitelnou pozitivní funkci; účastní se veřejné debaty, hlídají demokratické směřování země, informují a vzdělávají občany. Toto je však pouze jedna strana mince, druhou stranou je využívání médií k prosazování zájmů určitých skupin a na to navazující manipulace občanů. V posledních desetiletích se v odborných kruzích často diskutovalo a stále diskutuje o moci medií, která se stává s rozvojem technologií větší a větší. Odborníci dlouhodobě upozorňovali na nutnost zapojení mediální výchovy do obsahu povinného vzdělávání ve školách. Shoda byla nalezena na začátku nového tisíciletí, kdy v roce 2005 byla mediální výchova, jakožto průřezové téma, zapojena do rámcových vzdělávacích programů pro základní i střední školy jako jeden z povinných výstupů absolventa základního a středního vzdělávání. Dalo by se tedy říci, že požadavek byl splněn a dnešní žáci a studenti jsou o vlivu a funkci médií dostatečně informováni.

V roce 2018 agentura STEM/MARK hodnotila úroveň mediální gramotnosti veřejnosti a dospěla k výsledku, že pouze čtvrtina dotazovaných dosáhla uspokojivého výsledku (STEM/MARK, 2018). Výsledky žáků a studentů, tedy nejmladší generace, která prochází mediální výchovou jak na základní škole, tak na školách středních, jsou sice příznivější, nikoli však uspokojivé. Dle zprávy České školní inspekce z roku 2019 byla očekávaná úspěšnost v testech mediální gramotnosti žáků a studentů 60 %. Výsledky testů však ukázaly, že situace je mnohem horší; u žáků základních škol byla úspěšnost 43 % a u žáků středních škol 50 % (Prokop, 2019). Toto jsou ukazatele, které by pro nás měly být zvednutým ukazováčkem. Proč je úroveň mediální gramotnosti tak nízká? Zamyslíme-li se nad výsledky respondentů, kteří školu navštěvovali již v době nových rámcových vzdělávacích programů, vzniká otázka, zda je výuka mediální výchovy efektivní¹.

Nízká úroveň mediální gramotnosti může být způsobena i nedostatečnou erudicí pedagogů mediální výchovy. V současné době v českém vzdělávacím systému komplexní a systematické vzdělávání pro učitele mediální výchovy, které by je připravilo na výuku tak složitého a proměnného prostoru jako je ten mediální, zcela chybí. Na rozdíl od mnoha evropských i světových univerzit u nás neexistuje samostatný vysokoškolský obor pro

¹ Ke zjištění příčiny nízké mediální gramotnosti populace by mohl přispět výzkum zaměřený na praktickou výuku mediální výchovy, v rámci kterého by byly pozorovány hodiny mediální výchovy se zaměřením na efektivitu vzdělávání v rámci jednotlivých témat. Toto je však nad rámec diplomové práce.

budoucí pedagogy mediální výchovy. Učitelé se vzdělávají pouze v rámci kurzů vzdělávacích agentur. Kurzy nicméně pokrývají jen malou část obsahu průřezového tématu mediální výchova, tak jak ho definuje RVP, a je tedy na učitelích poskládat si vícero kurzů v rámci samostudia.

Nezbývá, než si položit otázku, zda současné možnosti vzdělávání učitelů a budoucích učitelů v oblasti médií naplňují kompetence, které se od nich očekávají, jakožto od pedagogů mediální výchovy. Jinými slovy: „Je nabídka aktuálního vzdělávání pro budoucí a současné pedagogy mediální výchovy v souladu s požadavky rámcových vzdělávacích programů?“. Pro zodpovězení této otázky jsem zvolila komparaci rámcových vzdělávacích programů pro základní školy a gymnázia s aktuální nabídkou vzdělávání pro pedagogy v rámci komerčních kurzů vzdělávacích agentur a vysokoškolských předmětů na českých a vybraných zahraničních univerzitách.²

Tato diplomová práce pracuje zejména se stranou učitelů a otázkou, zda mají možnost se dostatečně vzdělávat v oblasti médií a témat souvisejících. Kladu si otázku, proč v době zahrnutí mediální výchovy do rámcových vzdělávacích programů, tuto změnu dostatečně a komplexně nerefletovaly pedagogické fakulty? V rámci přípravy budoucích učitelů jsou na českých univerzitách aktuálně nabízeny pouze volitelné – dobrovolné předměty, kterých se budoucí pedagogové mohou, ale nemusí účastnit, nebo kurzy pro veřejnost. Volitelné univerzitní předměty jsou často s velmi nízkou kapacitou a určené pouze pro vybrané obory.

Motiv mé diplomové práce je prostý; sama jsem učitelkou, která musí pokrýt průřezové téma mediální výchova, a chci být dobrou učitelkou. V rámci studia Pedagogické fakulty jsem se však nesešla s ničím, co by se mediální výchově alespoň blížilo. To považuji za velice problematické, protože sama bych bez magisterského studia oboru Mediální studia na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy měla problémy vůbec porozumět obsahu RVP, natož ho odučit. Nutno dodat, že jsem sama absolventkou základní školy a gymnázia, kde jsem studovala po roce 2005, tedy moji učitelé museli vykázat, že jsem se s mediální výchovou setkala a plním kompetence uvedené v RVP.

Na základě výstupů analýz a s využitím znalostí z oboru Mediální studia na FSV UK, se

² Od kvalitativního výzkumu metodou hloubkových rozhovorů, který byl jako jedna z metod v rámci tezí navržen a který se měl zaměřit na zjištění oblastí, které respondenti sami považují za složité a nepřipadají si v nich dostatečně vzdělání pro výuku mediální výchovy, bylo vzhledem k omezením v souvislosti s pandemií covid-19 upuštěno.

v rámci této diplomové práce pokusím naplnit ambiciózní cíl-návrh struktury vysokoškolského oboru Mediální pedagogika pro Pedagogické fakulty, který by poskytoval komplexní a systematické vzdělávání pro budoucí pedagogy mediální výchovy.

1. Periodizace mediální výchovy

K lepšímu pochopení zapojení mediální výchovy do našeho vzdělávacího systému je třeba se podívat na její vývoj. Zapojení mediální výchovy do vzdělávacích systémů, s přihlédnutím na vybraná témata, nám umožňuje lépe pochopit její hranice a určit důležité oblasti. Zamyslíme-li se nad určením období, kdy se společnost začala zajímat o mediální výchovu, je to velmi těžce definovatelné. Začátky mediální výchovy jsou v některých publikacích přisuzovány již myslitelům ve starém Řecku, jindy se setkáme s obdobím Jana Ámose Komenského. V průběhu historie však lze hledat další milníky, které lze považovat v této oblasti za důležité. Podíváme-li se do zpětného zrcátka našich dějin, lze hledat první výkřiky o mediální výchově ještě dříve, než média jako taková byla pojmenována. Za hlavní období rozvoje však můžeme považovat až 20. století, které je dáno technologickým pokrokem a rozšířením médií po světě. Ruku v ruce s tím šly tedy myšlenky o mediálních obsazích a moci.

V českém prostředí není mnoho zdrojů, na které se lze v této problematice odkázat, a proto vycházím především z pohledu na rozvoj mediální výchovy popsany profesorem Jirákem a magistrou Šťastnou.

1.1. Období zpětné interpretace

Jak bylo zmíněno výše, systematický rozvoj mediální výchovy lze pozorovat až v minulém století. Odborníci z oblasti mediálních studií však spatřují myšlenky o vlivu médií již v době, kdy média tak, jak je známe, neexistovala. První takovouto interpretaci spatřuje Jiráček a Šťastná (2012) u Platóna a jeho úvaze o jeskyni. Vezmeme-li jako součást lidské zkušenosti také média, která nás obklopují, můžeme dojít k tomu, že náš obraz skutečnosti neodpovídá realitě. Lze tak polemizovat nad pojetím obsahu jeskyně, tedy světa takového, jaký se nám jeví, jako zpracování reality médii a odpoutání se od dřevěných kůlů a únik z jeskyně jako nahlídnutí do reálného světa, který je médii pouze zachycen a reprodukován. Náročnost vystoupení z jeskyně může být dáno tím, že abychom vystoupili z vlivu médií, je třeba je pochopit, a může jít tedy o dlouhou cestu. Platónská jeskyně proto může být prvním kritickým pohledem na média. Nutno však říct, že je zpětně interpretovaný (Jiráček & Šťastná, 2012).

McLuhan (2000) naráží na další dílo Platónovo a to *Faidros*, kde se zamýšlel nad vlivem médií, a to literaturou. Ta dle něho měla dopad na lidské myšlení a formování společnosti

a jedince. Jiní autoři uvádějí také jeho dílo *Republika*, kde se zamýšlí nad dopadem divadla na řeckou mládež a rozvíjí tak debatu o původu přemýšlení nad něčím, co dnes považujeme za mediální výchovu (Sochorová, 2016).

Další oblastí mediální výchovy může být bráno vzdělávání v oblasti rétoriky, a to u Aristotela. Ten upřel svůj zájem k rozložení diskurzu a zajímal se o interpretaci sdělení a jeho vliv na recipienta. Snažil se pro řečníka sestavit návod, jak být úspěšným v rétorice a přenést na recipienta zamýšlenou zprávu. Zajímal se o obsah sdělení, způsob jeho přenosu na recipienta a vliv, který na recipienta má. Z dnešního pohledu i tyto oblasti jsou součástí vzdělávání o mediální výchově.

1.2. Přínos Jana Ámose Komenského

Výraznou osobností mediální výchovy byl bezesporu Jan Ámos Komenský. Přesto, že jeho výuku nelze považovat za mediální výchovu, přichází se zapojením médií do výuky. Revolucionář v oblasti didaktiky a celkového pojetí školy se zamýšlel nad využitím moderních pomůcek ve výuce, a to novin. Úlohu médií poprvé zmiňuje ve svém díle *Labyrint světa a ráj srdce* (Jiráček & Šťastná, 2012). Tam se pokouší o výklad vlivu médií na společnost jejich připodobněním k takzvaným „pištcům“, kteří mají lákat lidi na různé melodie (Sochorová, 2016). Ovšem později ve svém díle *Škola pansofická*, které vychází v roce 1651, přichází s didaktickou metodou předčítání novin žákům. To si klade hned tři cíle; utvrdit žáky v užívání daného jazyka, poznat soudobou politickou situaci a rozšířit si obzory v zeměpisu a dějepisu (Wolák R. , 2017). V té době však cílem nebylo kritické čtení mediálních sdělení, jak očekáváme od podobných aktivit dnes, nýbrž zapojení moderních pomůcek do výuky. Lze tedy říct, že mediální výchova nebyla zamýšlená, ale stala se produktem jiného vzdělávání.

1.3. Rozvoj ve 20. století ve světě

Největší rozmach v oblasti mediální přináší, jak již bylo zmíněno, 20. století. Doba dvou světových válek s sebou přirozeně nesla touhu po rozvoji technologií k lepšímu propojení světa. Rozmach rozhlasu, počátek internetu a televize a s tím spojená rozšiřující se globalizace světa zasáhla média asi nejvíce, a to především na evropském a americkém kontinentě. Právě počátkem 20. století, kdy se poprvé setkáváme s poté velice významným mediálním kanálem – filmem, lze v mnoha zemích hledat první úvahy o systematickém vzdělávání veřejnosti (nejen ve školách) o fungování a vlivu médií

(Fedorov, 2008). Ve 20. a 30. letech minulého století byl kladen důraz především na vliv médií na jednotlivce v rámci McQuailova paradigmatu všemocných médií (Jiráček & Šťastná, 2012) až později se začal zkoumat také vliv na společnost a její struktury.

Jiráček a Wolák rozdělují mediální výchovu počátku 20. století do dvou proudů, a to média jako didaktickou pomůcku, a druhý proud, který na média pohlížel jako na narušující faktor a říkal, že snahou by mělo být upozorňovat na tento vliv a vést žáky k uvědomělé debatě (Jiráček, J. & Wolák, 2008). V první fázi těchto snah o rozšíření mediální osvěty byla vedena osvěta především o mediálním obsahu novin, protože byly prostředníkem informování veřejnosti o politickém dění a situaci ve světě a filmu, který nabýval na popularitě. Zážitek z filmů a jeho vliv na diváka byl velkým tématem především ve Francii ve 20. letech, kde si filmoví fanoušci mezi sebou sdíleli dojmy v klubech a diskutovali právě nad vlivem filmů na jejich život. Takové kluby lze považovat za první svého druhu, které narážejí na odlišnost vnímání filmů, a tedy jejich vlivu na jednotlivce a skupinu. Podobný zájem o film bychom našli i ve Velké Británii, kde dokonce vznikaly kurzy a metodiky pro učitele k tomu, jak učit o filmu žáky a jak tedy média využívat jako metodickou pomůcku (Jiráček & Šťastná, 2012).

Právě film a noviny byly také silně využívány k válečné propagandě v první polovině 20. století. Osobní zkušenost států s vlivem médií zneužitým pro šíření autoritářských režimů mohla být hnacím motorem pro rozvoj mediální výchovy po světě. Zneužití médií k propagandě vedlo mnoho států k okamžitému poučení a zkoumání vlivu médií na společnost a tím jejich edukace. V tomto ohledu je nutné zmínit Spojené státy americké, kde byla válečná propaganda velice významná. Díky tomu a také komercializaci médií byla mediální výchova etablována do vzdělávacího systému již v 50. letech. V Evropě se v té době jednalo především o ochranné vzdělávání o médiích, tedy filmy o „škodlivých“ vlivech médií. V Americe však toto období představovalo velkou mírou soukromé vlastnictví médií a komercializaci televize, která zažila své začátky právě v Americe. Toto bylo v mediální výchově vedeno spíše jako informovanost o médiích a jejich vývoji. Fakt, že média byla komercializovaná, velice uspořádal rozvoj mediální výchovy ve školách.

V 60. letech přišlo období kritického náhledu na média a jejich obsahy. To bylo dáno velkým rozšířením televizí do domácností v USA. Znepokojující mohl být také výzkum vedený právě v 60. letech o vlivu médií. Jeho výsledkem bylo, že mladé americké generaci dělá obtíž rozlišit relevantní informace ze zpravodajství od reklamy, protože přikládají oběma zdrojům stejnou informativní váhu. To rozšířilo myšlenku zapojení mediální

výchovy do škol mezi rodiči, kteří na jejím zapojení trvali, aby jejich děti rozuměly médiím a jejich správné konzumaci. Správným konzumováním médií bylo přitom bráno *kritické a uvědomělé užívání médií, a tedy chápání medií nejen jako zdroj informací, ale také prezentací subjektivního názoru autora sdělení* (Sochorová, 2016).

V 70. letech se mediální výchova rychle začala dostávat i do dalších zemí mimo Ameriku. Na evropském kontinentu šlo především o západní státy, což bylo dáno volnější politickou situací a demokratickým smýšlením. Postupně s oslabováním komunistického bloku a demokratizací východoevropských zemí se zájem o mediální výchovu dostal i tam. Stále šlo ale o výrazné zpoždění oproti západním a severským zemím, což vidíme dodnes na úrovni mediální vzdělanosti. Česká republika společně se Slovenskem a Maďarskem v tomto ohledu patří mezi evropské země, kam se mediální výchova dostala až na úplném konci 20. století po pádu železné opony a rozpadu Sovětského svazu.

V oblasti poválečné mediální výchovy lze významně vyzdvihnout Německo. Tam byl dokonce založen samostatný obor Mediální pedagogika (*Medienpädagogik*), kde byl velký zájem o vliv filmu a literatury na život dětí a dospívajících (Sloboda, 2006). V době vlády Říše byla významná produkce didaktických filmů určených pro školy, které obsahovaly propagandistický materiál. Po válce proto Německo okamžitě zareagovalo denacifikací, tedy snahou o vzdělávání občanů a hrůzách předchozího režimu, jako prevence pro budoucí fungování země, a zapojilo do školních osnov například kritické čtení novin, které mělo zajistit to, aby se dějiny nacistické propagandy neopakovaly (Wolák R. , 2017). Takto reagovalo více evropských zemí a do svých kurikul zapojovaly mediální výchovu.

Příkladem může být i Francie, ve které v 60. letech byla zakotvena audiovizuální výchova, která se zaměřovala na filmovou tvorbu a její narativ. V 70. letech byla poté mediální výuka vyučována v té době inovativní formou projektového vyučování v rámci Týdne médií ve školách (*Semaine de la presse et des médias dans l'école*). V tom byla již mediální výchova vyučována ve formě spolupráce studentů s novináři, což studentům umožnilo poznat, jak se tvoří mediální obsah (Jirák & Šťastná, 2012). Pro dnešní dobu je tato forma velice inspirativní, protože dokáže studentům ukázat vznik mediálního obsahu, cílení na čtenáře a fungování tiskových zpráv a PR článků. Nutno také dodat, že už v té době bylo ve Francii jasně stanoveno, kdo se může stát novinářem (zákonem z roku 1935), což podléhalo studiu žurnalistické školy a získání licence (*Carte de presse*), což mohlo studentům tuto profesi ukázat jako velice prestižní (Březina, 2007). Později vznikla ve

Francii také organizace CLEMI, která funguje dodnes a jejímž cílem je vzdělávat učitele o médiích a poskytnutí didaktických pomůcek (Fedorov, 2008).

Sedmdesátá léta v tomto ohledu představují období, kdy konzument médií přestává být pasivním a stává se recipientem, který přistupuje aktivně k médiím a využívá je pro svůj užitek. Přičemž se sám může stát tvůrcem obsahu, čímž dochází k překonání mediálních stereotypů (Bína, 2005).

Podobný případ nastal ve Velké Británii, kam se mediální výchova v 60. letech nejprve dostávala v rámci speciálních kurzů ve školách a na univerzitách. Později díky rozvoji internetu a počítačů získala větší pozornost a koncem 80. let se stala součástí vzdělávacího systému britského školství, kde byla vyučována v rámci literatury a anglického jazyka (Fedorov, 2008). Díky jejímu zapojení vzniklo mnoho příruček a materiálů pro učitele, které mohou být inspirací také pro učitele mediální výchovy v jiných zemích. V roce 1996 v Británii dokonce vzniklo Centrum mediálního vzdělávání, které tyto materiály vytváří a distribuuje (Fedorov, 2008).

V 90. letech již měla mediální výchova v západních zemích pevné místo ve vzdělávacím systému. Do zemí, které byly ovládány Sovětským svazem se však mediální výchova začala dostávat až s jeho rozpadem a často kopírovala buď západní model, nebo ten sovětský. V tomto období však v Čechách šlo výhradně o dobrovolnou aktivitu učitelů, kteří sami hodnotili mediální výchovu jako důležitou.

1.4. Aktuální situace v Evropě

Po přelomu milénia se do rozvoje mediální výchovy v Evropě zapojila také Evropská unie. Evropská komise a další orgány projevíly zájem o rozvoj mediální gramotnosti daný rychlým nástupem komunikačních technologií. V roce 2003 Evropská komise poprvé na tuto potřebu upozornila a již v prosinci 2007 sdělením *o evropském přístupu k mediální gramotnosti v digitálním prostředí* zdůraznila význam mediální gramotnosti. Směřováno bylo především vůči obchodním sdělením, audiovizuálním dílům a digitálnímu obsahu (Mediální gramotnost v digitálním prostředí, 2009). Na toto poté navazuje další doporučení Evropské komise, a to z roku 2009, nazvané *o mediální gramotnosti v digitálním prostředí pro vyšší konkurenceschopnost audiovizuálního průmyslu a průmyslu obsahu a otevřenou znalostní společnost*. Později v roce 2010 směrnice Evropského parlamentu definovaly pojem mediální gramotnost jako *týkající se dovedností, znalostí a porozumění,*

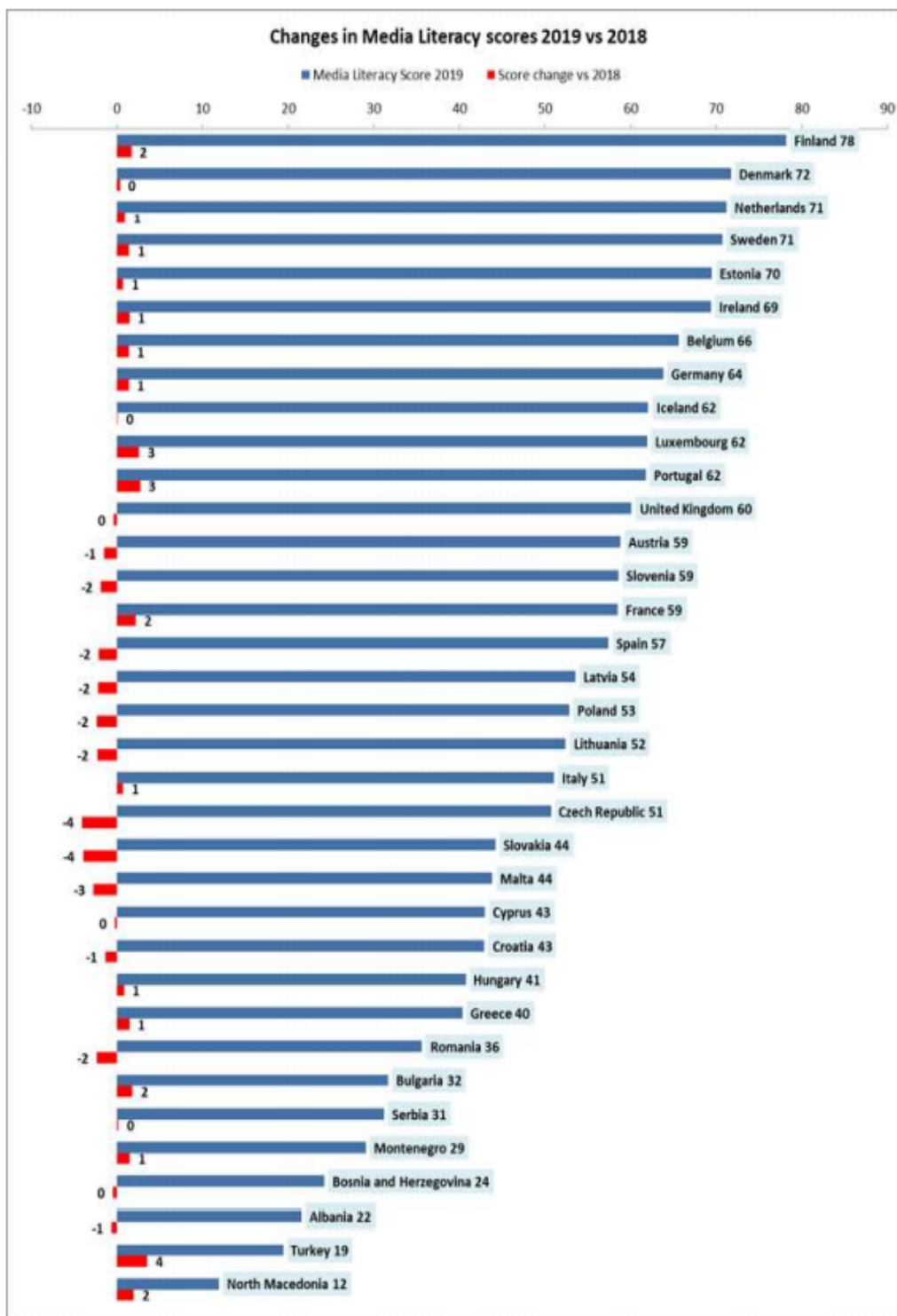
kteřé spotřebitelům umožňují efektivní a bezpečné využívání médií. Jiráč a Šťastná uvádějí, že tímto krokem Evropská unie v podstatě uložila členským státům zajímat se o úroveň mediální gramotnosti a deklarovala tak tlak na podporu rozvoje mediální výchovy (Jiráč & Šťastná, 2012).

Tento zájem o mediální výchovu v rámci Evropské unie je značný a bylo již vydáno mnoho doporučení týkajících se této problematiky. Uvedla bych například Bruselskou deklaraci z roku 2011 o celoživotním vzdělávání v oblasti mediální výchovy nebo Fezskou deklaraci o mediální a informační gramotnosti (Dokumenty EU, 2021). V roce 2017 vznikl další významný dokument zajímající se o učitele a jejich kompetence a to *Evropský rámec digitálních kompetencí vyučujících*. Ten sestavil kompetence, které by učitelé ve 21. století měli ovládat v oblasti digitálních technologií. Vidíme však, že mají k mediální výchově velice blízko. Jsou totiž rozděleny do následujících oblastí: odborné povinnosti (*professional engagement*), tedy používání digitálních médií ke komunikaci a práci, digitální zdroje (*digital resources*), tedy práce se zdroji, vedení výuky a učení se (*teaching and learning*), tedy zapojení digitálních technologií do výuky, hodnocení (*assessment*), tedy zapojení technologií do hodnocení žáků a studentů, posílení procesu učení (*empowering learners*), tedy využití technologií k personalizaci vzdělávání, řešení inkluze a aktivního zapojení žáků a studentů a usnadnění získání digitálních kompetencí studentů (*facilitating learners' digital competence*), tedy umožnit studentům kreativně a zodpovědně používat technologie pro získání informací, a (*well-being*) řešení problémů a vytváření obsahů (Redecker, 2017).

Podíváme-li se na současné výzkumy úrovně mediální gramotnosti a jejich zapojení do vzdělávacího procesu, je třeba zmínit země jako je Finsko, Dánsko, Nizozemí, Švédsko a Estonsko, které se dlouhodobě drží na prvních místech. Toto jsou zjištění z indexu mediální výchovy vedeného v roce 2019. Ten kombinuje následující indexy a vytváří tak ucelený přehled mediální gramotnosti ve světě. Zaměřuje se například na svobodu tisku, vedenou organizací Freedom House a Reportéry bez hranic, gramotnostmi sledovanými projektem PISA, poměrem vysokoškolsky vzdělaných občanů a jejich důvěrou sledovanou Eurostatem. Česká republika je v tomto žebříčku na 21. místě, jak vidíme níže v tabulce. Přičemž jsme zaznamenali oproti roku 2018 propad o čtyři body, čímž nás překonalo

například Litva a Španělsko a dostali jsme se tak na úroveň Itálie a Lotyšska.

Graf. 1: Změny v úrovni mediální gramotnosti v letech 2018 a 2019



Zdroj: Media Literacy Index, 2019.

Dostupné z: https://osis.bg/wp-content/uploads/2019/11/MediaLiteracyIndex2019_-ENG.pdf

Tento index mediální výchovy, realizovaný v roce 2019, se dále zaměřuje na souvislosti mezi úrovní mediální výchovy a důvěrou v politické vedení země, a s tím spojenou korupci v zemi, která naopak mediální gramotnost snižuje. Také je zde dle Reportérů bez hranic významná souvislost mezi svobodou tisku a mediální gramotností a v neposlední řadě vyšší míra čtenářské gramotnosti zaručuje vyšší míru mediální gramotnosti (Lessenski, 2019). Toto jsou oblasti, na které bychom se měli zaměřovat v případě, že chceme z dlouhodobého hlediska zvýšit úroveň mediální gramotnosti v české společnosti.

Podíváme-li se na země s nejlepšími výsledky, je nutné začít Finskem. Tam je mediální výchova stejně jako v České republice průřezovým tématem již od předškolního věku, přičemž si ji však na středních školách mohou studenti zvolit jako předmět a také jako svou maturitní specializaci. V rámci studia pedagogických fakult je vyučována mediální výchova tak, aby absolventi těchto fakult byli připraveni ji v rámci své profese vyučovat (Pecháček & Tuzar, 2021). V Dánsku je mediální výchova od školního roku 2017/2018 samostatným povinným předmětem na vyšším stupni středních škol. Na nižších stupních vzdělání se jedná o průřezové téma. V Nizozemsku oproti tomu není jasně definovaný koncept mediální výchovy v osnovách. Částečně je však nahrazen státním projektem *Vikend mediální gramotnosti* (Week VDMedia, 2021). Také zde nalezneme iniciativu, která prosazuje zapojení mediální výchovy do vzdělávání a také zaměření se na učitele a jejich mediální gramotnost. Ve Švédsku nalezneme mediální výchovu jako průřezové téma (Pecháček & Tuzar, 2021). Oproti České republice však jejich vzdělávací program obsahuje přesné obsahy, které jsou zapojeny do jednotlivých předmětů, ve kterých mají být odučeny (Digitaliseringsstyrelsen, 2021). V Estonsku je mediální výchova volitelným předmětem, přičemž pokud ho škola neotevře, je vedena jako průřezové téma v ostatních předmětech. Kromě toho nalezneme v Estonsku projektovou výuku mediální výchovy v rámci kampaní vedených ministerstvem školství (Pecháček & Tuzar, 2021). V Německu je mediální výchova vyučována v rámci jiných předmětů, jako je občanská výchova a zeměpis. Oproti ostatním zemím však v Německu nalezneme významnou podporu pro pedagogy, ať už ve formě univerzitních předmětů nebo výzkumných institucí. V současném pojetí se zaměřuje především na technologický pokrok a vztah médií a člověka (Niklesová, 2007).

1.5. Mediální výchova v českém vzdělávacím systému

Mediální výchova získává v posledních letech v českém prostředí větší a větší pozornost.

Především samotná média a vzdělávací organizace vyzývají k hlubšímu vzdělávání v této oblasti. Nebylo tomu však vždy a jak bylo uvedeno výše, systematické pojetí mediální výchovy lze v českém prostředí hledat až po sametové revoluci. Dle Jiráka a Šťastné (2012) se v současné době ve školách mediální výchově nevěnuje mnoho prostoru a učitelé často volí aktivity jako diskusi nad filmem nebo kritickou analýzu mediálních sdělení, což nejsou dostatečné způsoby výuky.

V následujícím textu se krátce podíváme na pojetí mediální výchovy v českém prostředí; jejímu zapojení do vzdělávacího systému a rámcových vzdělávacích plánů. Zaměření je především na základní stupeň vzdělání, protože ten obsahuje povinný výstup každého žáka a alespoň s většinou se setká každý žák dokončující povinnou školní docházku, a poté na gymnázia, protože obsah tohoto programu by měl být vzhledem k povaze studia nejobornější a lze tedy očekávat, že se jedná o maximum, které by učitel měl ovládat.

1.5.1. Základy mediální výchovy

Střípky mediální výchovy lze hledat v českém prostředí (vyjma výše zmíněného Komenského) již začátkem 20. století. Tehdy vznikl časopis *Duch novin*, který se zajímal o problematiku mediální výchovy a byl určen učitelům a široké veřejnosti. Cílem redakce bylo tehdy rozšířit znalosti o mediální výchově a dostat noviny do škol (Jirák J. , 2006). Toto médium lze v našem prostředí považovat za první médium otevírající diskusi nad zapojením mediální výchovy do školních osnov. Jedná se totiž o první svého druhu, které upozorňuje na zabarvenost mediálních sdělení a na potřebu získání odstupu od médií (Wolák R. , 2017). K takovému kritickému přístupu k novinám má vést právě škola a její pedagogové a to tak, aby kritický přístup měla většinová populace „*Dnes nestačí, aby nepatrné procento lidí umělo kriticky noviny číst a kriticky jich užívat, dnes je nutno této znalosti učit, učit ji na školách.*“ (Butter, 1930)

1.5.2. Mediální výchova v době komunismu

S příchodem světových válek a komunistické propagandy mediální výchova upadla a na pár desetiletí zmizela z obsahu vzdělávání. I v těchto dobách však lze hledat drobné ukázky, které dnes můžeme vnímat jako mediální výchovu, ne však takovou, jakou máme dnes. Jde například o učení o publicistickém stylu v českém jazyce, výklad o vynalezení Gutenbergova knihtisku nebo roli Československého rozhlasu během Pražského povstání.

Období rozkvětu mediální výchovy v západoevropských zemích bylo tedy

v Československu ve znamení politického vlivu Sovětského svazu, kde mediální výchova měla vzhledem k nedemokratickému smýšlení velice malý, nebo žádný prostor. Dáno nedostatečným technickým vybavením škol a ideovou vyhraněností se mediální výchova do zemí socialistického bloku systematicky a funkčně nedostala. V Československu však byla vyučována alespoň částečně v rámci literatury (Jirák & Šťastná, 2012).

1.5.3. Rozšíření mediální výchovy po roce 1989

Svou roli ve vzdělávacím systému si v Čechách začala vytvářet až po rozpadu Československa v 90. letech. Dle Šebesty (1999) měly na její zapojení do vzdělávacího systému vliv čtyři faktory; soudobá mediální scéna, připravenost veřejnosti, připravenost školy a stav vysokoškolského oboru a soudobého výzkumu. Vliv na mediální výchovu po revoluci měl také velký rozvoj technologií, které se po revoluci velice rychle dostaly mezi veřejnost, a tím také začala vznikat obava o jejich vlivu na společnost. Nárůst násilných obsahů v médiích, diferenciaci hodnot a ochladnutí mezilidských vztahů přivedlo debatu o zapojení mediální výchovy po vzoru ostatních zemí do vzdělávacího systému (Wolák R. , 2009). Avšak i zde lze spatřit stejný problém jako u implementace mediální výchovy do vzdělávacího systému v Rusku; vlivem nepříznivých politických podmínek, které trvaly dlouhá desetiletí, spatřujeme absenci technologického vybavení škol, a především pak nepřipravenost učitelů učit toto téma. V první polovině 90. let jsme přitom zaznamenali obrovské změny na české mediální scéně; vznikaly bulvární noviny, změnil se styl práce novinářů a vlastnické poměry. Bylo tedy třeba velice rychle přizpůsobit i těmto trendům výuku. Na toto však vzdělávací program nijak nereagoval a určitá forma mediální výchovy se propisovala pouze ve výuce českého jazyka v rámci publicistického stylu a nebyla tedy o mnoho odlišná od komunistické výuky.

Od druhé poloviny 90. let do začátku nového milénia se mediální výchova tedy dostávala do vzdělávacích programů bohužel velice pozvolna. Ve většině případů se jednalo o dobrovolnou aktivitu vyučujících, kteří sami cítili potřebu se ve svých hodinách tomuto tématu věnovat. Změnu v tom udělalo až zrušení osnov a následné přijetí rámcových vzdělávacích programů v roce 2005. Tam se již setkáváme s mediální výchovou, která je vedena jako průřezové téma ve všech typech vzdělávání (nalezneme ji také pod názvem mediální gramotnost, případně v rámci jiného průřezového tématu svým obsahem) (Sochorová, 2016). S tím se také rozšířilo metodické vybavení učitelů a začalo vznikat mnoho učebnic a didaktických materiálů a učebnicové literatury, jak pro žáky a studenty tak

pro učitele (Jirák & Šťastná, 2012).

Jak však zmínil Šebesta (1999), jedním z faktorů zapojení mediální výchovy do vzdělávacího systému je existence výzkumu a prezenze vysokoškolského oboru. V tomto ohledu u nás můžeme vidět nedostatečnou vysokoškolskou přípravu, protože se na pedagogických fakultách v současné době s oborem mediální pedagogika nesetkáme. I proto různé instituce a organizace na tento problém začaly reagovat vytvářením kurzů a workshopů pro současné a budoucí učitele. Samostatný obor, který by na akademické půdě budoucí učitele připravoval, jako tomu je například v jiných zemích (viz kapitola 5), u nás však postrádáme. Další problém, který nachází Jirák a Šťastná, je v českém vzdělávacím systému oddělení mediální výchovy od počítačové a digitální gramotnosti, což způsobuje poměrně pomalou reakci na vývoj nových médií a jejich zapojení do vzdělávacího systému (Jirák & Šťastná, 2012).

2. Metodologie výzkumu

Práce, po úvodním historickém exkurzu do oblasti mediální výchovy a pedagogiky v první kapitole *Periodizace mediální výchovy*, se v analytické části zaměřuje na aktuální situaci mediální výchovy na gymnáziích a základních školách v Čechách, s cílem analyzovat soulad, či nesoulad mezi požadovanými absolventskými kompetencemi, vycházejícími z rámcových vzdělávacích programů, a možnostmi vzdělávání pedagogů mediální výchovy. Pro analytickou část práce byl zvolen kvalitativní výzkum, který je v oblasti pedagogických věd obecně doporučován (Švaříček & Šed'ová, 2014).

2.1. Metody výzkumu

Analytická část práce má dvě fáze – přípravnou a realizační. Metoda rešerše a základní analýza dat je volena pro fázi přípravnou. Pro realizační fázi je zvolena metoda komparativní analýzy. Komparativní analýza je obecně volenou metodou pro analýzu dokumentů (Hendl, 2005). Pracováno je převážně se sekundárními daty z veřejných zdrojů.

2.2. Postup výzkumu

Pro naplnění cíle práce byl zvolen postup, který je tematicky rozdělen do jednotlivých kapitol. Přípravná fáze výzkumu je náplní kapitol 3, 4 a 5. Realizační fáze je náplní kapitoly 6. Aplikační část práce, kde jsou výsledky výzkumu aplikovány, tak aby byl naplněn cíl práce, je náplní kapitoly 7.

2.2.1. Přípravná fáze: rešerše a analýza podkladových materiálů

Přípravná fáze výzkumu je rozdělena do tří tematických oblastí; požadované kompetence pro žáky a studenty, komerční nabídka vzdělávání pro pedagogy, nabídka vzdělávání pro pedagogy na univerzitách.

Rámcové vzdělávací programy

Nejprve jsou v práci analyzovány výstupy rámcových vzdělávacích programů, a to pro základní školy a gymnázia. RVP pro základní školy byl zvolen vzhledem k tomu, že jde o základ vzdělávání, kterým projde každý občan České republiky. RVP pro gymnázia byl zvolen protože pojímá velmi detailně oblasti mediální výchovy, kterou musí učitelé ovládat. Předmětem zkoumání jsou tematické oblasti mediální výchovy a zejména požadované kompetence absolventů. Výsledky shrnuje kapitola 3. *Mediální výchova v rámcových*

vzdělávacích programech.

Kurzy a metodiky pro pedagogy

Dalším krokem je zjistit současné možnosti vzdělávání pro pedagogy v oblasti mediální pedagogiky. Klíčem je nalézt kurzy a semináře, které mohou pomoci učitelům v jejich přípravě na výuku. V rámci vlastní rešerše jsou vybrány kurzy a metodiky, které se objevují na facebookových stránkách učitelů mediální výchovy. Tyto kurzy a materiály jsou zkoumány s cílem nalézt tematické oblasti mediální výchovy, kterým se věnují. V rámci rozšíření vlastní rešerše jsou data spojena a ověřena s daty z předvýzkumu na téma možnosti vzdělávání pedagogů, který je realizován na Palackého univerzitě v Olomouci. Dotazníkové šetření je v rozsahu 20 respondentů. Výsledky shrnuje kapitola 4. *Nabídka kurzů vzdělávacích organizací pro pedagogy.*

Možnosti vzdělávání pro pedagogy na vysokých školách

Posledním krokem přípravné fáze je průzkum univerzitního vzdělávání. Rešerše a následná analýza jsou zaměřeny na studijní programy s hledáním klíčových slov „mediální výchova“, nebo „mediální gramotnost“, nebo „mediální pedagogika“ a okruhy tomu blízké. Cíleno je na české vysoké školy i zahraniční vysoké školy. Předvýběr zahraničních vysokých škol je dán kombinací následujících faktorů: úroveň mediální gramotnosti v dané zemi, jazyková a geografická blízkost, možnost online studia. Výsledky shrnuje kapitola 5. *Mediální pedagogika na vysokých školách.*

2.2.2. Realizační fáze: komparativní analýza

V realizační fázi je pracováno s daty přípravné fáze. Předmětem komparativní analýzy jsou na jedné straně rámcové vzdělávací programy, konkrétně oblast průřezového tématu mediální výchova, a na straně druhé možnosti vzdělávání učitelů mediální výchovy a studentů pedagogických fakult u nás a ve vybraných evropských zemích. Cílem je zjistit průnik, resp. možný nesoulad témat, která nabízejí vzdělávací programy pro pedagogy, s tématy, resp. kompetencemi, které jsou požadovány rámcovými vzdělávacími programy. Komparativní analýza je náplní kapitoly 6. *Kompetence v rámci RVP oproti nabídce vzdělávání pro pedagogy.*

2.3. Aplikace výsledků výzkumu

Výsledky analýzy jsou použity pro naplnění cíle práce, kterým je návrh struktury vysokoškolského oboru *Mediální pedagogika*, tak aby náplň oboru byla v souladu

s kompetencemi, které má učitel mediální výchovy předat žákům či studentům dle požadavku aktuálních vzdělávacích programů. Návrh struktury oboru pro pedagogické fakulty je náplní kapitoly 7. *Návrh struktury oboru Mediální pedagogika.*

3. Mediální výchova v rámcových vzdělávacích programech

Zapojení mediální výchovy do škol není nijak diskutovaným tématem a v našem školním vzdělávacím systému má již poměrně dlouho své místo. Na jejím zapojení se shodují nejen odborníci z praxe, ale také samotní učitelé. Dle výzkumu agentury Median, zpracovaného pro projekt Jeden svět na školách v roce 2018, považovalo 77 % učitelů středních škol mediální výchovu za důležitou (Median, 2018).

V současné době vycházíme ze změny, kterou školství prošlo po své reformě a zrušení osnov, kdy byly představeny takzvané rámcové vzdělávací programy. Ty obsahují ucelený profil absolventa daného stupně vzdělání a oboru. V roce 2005, kdy byla přijata první verze RVP, byla mediální výchova vložena do všech stupňů vzdělávání jako průřezové téma. Je tedy na každé škole, jakým způsobem vykáže zapojení mediální výchovy do školních vzdělávacích plánů a zda vytvoří pro průřezové téma samostatný předmět, nebo bude vyučováno v rámci jiného předmětu jako mezioborové spojení. Druhý případ je v českém prostředí častější a jedná se většinou o výuku češtiny, dějepisu, výchovy k občanství a cizích jazyků. Dle výzkumu agentury Median, která se zabývala současnou situací mediální výchovy na středních školách, je to ostatně způsob výuky, který vyučující preferují (55 % dotazovaných bylo pro vyučování mediální výchovy jako průřezového tématu a jen 17 % pro mediální výchovu jako samostatný předmět). Zajímavé je také zjištění, že 27 % vyučujících by preferovalo mediální výchovu jako dobrovolný předmět, což by znamenalo, že by průřezové téma mediální výchovy vyřadili z povinné části RVP. Zajímavostí také je, že 45 % učitelů si myslí, že by výuku měl vést učitel, který se zaměřuje na mediální výchovu v rámci svého oboru nebo dokonce člověk z praxe (Median, 2018). Je tedy otázkou, zda pro své studenty chtějí to nejlepší, za což považují odborníka z praxe, nebo se sami necítí dostatečně mediálně gramotní, aby toto téma byli schopni předat.

V následujících kapitolách představím témata, která jsou v RVP pod průřezovým tématem mediální výchovy. Zaměřuji se přitom na vzdělávací program pro základní školy, který je plněn i v případě nižšího gymnázia a vzdělávací program pro gymnázia. Tento výběr je dán tím, že s mediální výchovou pro základní školy se musí setkat alespoň většinou každý člen společnosti, který ukončí povinnou školní docházku a je to tedy úplné minimum. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia byl zvolen naopak s předpokladem, že se jedná

o mediální výchovu v nejdetailejší podobě, kterou by měl vyučující obsáhnout. Bylo by vhodné zaměřit se i na další typy škol, jako jsou učňovské obory a střední odborné školy, neboť, jak ukazují výzkumy, míra mediální gramotnosti stoupá s dosaženým vzděláním. Můžeme tedy očekávat, že učni a studenti odborných škol budou mít mediální gramotnost nižší a právě tam zaměřit na podporu výuky.

3.1. Rámcový vzdělávací program pro základní školy

Mediální výchova byla součástí prvního rámcového vzdělávacího programu pro základní školy přijatého v roce 2005. Od té doby podlela dvěma úpravám, a to v roce 2017 a 2021. V této práci vycházím z poslední verze, přijaté v lednu 2021.

Mediální výchova je v RVP pro základní školu vedena jako jedno z průřezových témat společně s osobnostní a sociální výchovou, výchovou demokratického občana, výchovou k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchovou a environmentální výchovou. Cíl mediální výchovy je definován takto: *„Mediální výchova má vybavit žáka základní úrovni mediální gramotnosti. Ta zahrnuje jednak osvojení si některých základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií (o jejich historii, struktuře fungování), jednak získání dovedností podporujících poučené, aktivní a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace. Především se jedná o schopnost analyzovat nabízená sdělení, posoudit jejich věrohodnost a vyhodnotit jejich komunikační záměr, popřípadě je asociovat s jinými sděleními; dále pak orientaci v mediálních obsazích a schopnost volby odpovídajícího média jako prostředku pro naplnění nejrůznějších potřeb – od získávání informací přes vzdělávání až po naplnění volného času.“* (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021).

Pro porovnání možností vzdělávání českých pedagogů a studentů pedagogických fakult je třeba se podívat na tematické okruhy, které byly v rámci RVP navrženy. Jedná se totiž o soubor dovedností a znalostí, které by měly být minimem, které vyučující tohoto průřezového tématu ovládá a zná. Tematické okruhy jsou rozděleny do receptivních činností (kritické čtení a vnímání mediálního sdělení, interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, stavba mediálních sdělení, vnímání autora mediálních sdělení a fungování a vliv médií ve společnosti) a produktivních činností (tvorba mediálního sdělení a práce v realizačním týmu).

Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení v sobě obsahuje získání kritického

přístupu ke zpravodajství a reklamě, což jsou oblasti, které jsou dlouhodobě považovány za velice důležité. Učitel, potažmo žák, by měl být schopen rozlišit, zda se jedná o zábavní, informativní, reklamní nebo společensky významné sdělení. K tomu je třeba pochopit základní znaky jednotlivých sdělení a rozdělení českého mediálního trhu dle kvality, vlastnictví a zájmu.

Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality je okruhem, který obsahuje porozumění funkcí různých sdělení a jejich typům; rozlišení zprávy od reklamy a identifikace „fiktivních“ obsahů. Absolvent mediální výchovy by měl být schopen rozlišit hodnotu sdělení a identifikovat fakta.

Stavba mediálních sdělení umožňuje absolventům rozeznat jednotlivá uspořádání, a tedy důležitost mediálních sdělení na základě orientace daného média. Obsahem tématu je porozumění sestavování příspěvků a tím využívání cílení na danou skupinu. Jedná se nejen o uspořádání stejných témat napříč různými médii, ale také sestavování obsahů na základě definice typického čtenáře.

Vnímání autora mediálních sdělení se zaměřuje na identifikování postojů a názorů autora sdělení a uvědomění si tak subjektivity mediálních obsahů. Žák se učí o tom, jak analyzovat mediální obsah zaměřením se na prvky jako jsou obrazy, použitá slova a jejich kombinace, explicita vyjádření hodnocení a další.

Fungování a vliv médií ve společnosti v sobě obsahuje asi nejvýznamnější část, na kterou apelovalo v historii mnoho odborníků jako důležitou část vzdělávacího procesu. Tou je porozumění organizace, vlastnictví a financování médií a s tím související pochopení vlivu médií na každodenní život čtenářů, politického směřování země, trendů a kultury. Jedná se o oblast, která žáky učí porozumění vlivu na uspořádání dne, nastolování konverzačních témat, postoje a chování, které jsou médii významně ovlivněny, vlivu médií na kulturu (především pak filmovou tvorbu a její vliv na fungování jednotlivce, rodiny a společnosti) a v neposlední řadě na roli médií v politických změnách ovlivňujících historickou perspektivu.

Tvorba mediálního sdělení jakožto okruh produktivní činnosti žáky učí využití vhodných sdělovacích prostředků pro tvorbu obsahu například pro školní časopis, což bývá často volená forma, rozhlas, televizi nebo internetové médium, například školní blog.

Práce v realizačním týmu je druhým a posledním okruhem mediální výchovy v rámci

produktivní činnosti a učí žáky fungovat v mediálním kolektivu, což může být například redakce školního časopisu. Žáci jsou vedeni ke spolupráci, vedení harmonogramu, komunikaci s věkově jinými skupinami, pravidelnosti a zodpovědnosti (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021).

3.2. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

Posuneme-li se ke vzdělávacímu plánu pro gymnázia, je třeba zmínit, že nižší stupně gymnázií (tedy první čtyři roky u osmiletých a první dva roky u šestiletých) jsou vyučovány dle rámcového vzdělávacího programu pro základní školy. Od vyššího stupně gymnázia poté žáci přecházejí do jiného programu, který bude nyní analyzován.

Stejně jako v RVP pro základní školy i zde je mediální výchova průřezovým tématem, jehož cílem je rozvíjet mediální gramotnost. Ta je definována takto: „*Mediální gramotnost představuje soubor poznatků a dovedností, které člověku umožňují nakládat s mediální produkcí, jež se mu nabízí, účelně a poučeně, dovoluje mu média využívat ku svému prospěchu a dává mu nástroje, aby dokázal ty oblasti mediální produkce, které se jím snaží skrytě manipulovat, odhalit.*“ (Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2017).

RVP pro gymnázia navazuje na RVP pro základní školy a rozvíjí nabyté znalosti a dovednosti. Je rozdělen do následujících tematických okruhu: média a mediální produkce, mediální produkty a jejich významy, uživatelé, účinky mediální produkce a vliv médií a role médií v moderních dějinách.

Média a mediální produkce jako okruh obsahuje poměrně široké spektrum znalostí, a to z oblastí financování médií, fungování PR a mediálních agentur (vznik obsahu a práce v redakci), lobbying, právní vztah k médiím a jeho úpravy, vznik a vývoj médií, lidé působící v mediálním prostředí. Cílem je „*aktivní pronikání do zázemí veřejné komunikace*“ a pochopení mediálního prostředí jako organismu, který se skládá z mnoha aktérů a obsahuje pravidla a povinnosti.

Mediální produkty a jejich významy je téma poměrně obsáhlé a sestává se z porozumění různým formám a kategoriím mediálních sdělení a produktů, rozboru aktuálního zpravodajství, vztahu mezi skutečností a reprezentací reality médií, kódů charakterizující jednotlivá média, stereotypů a předsudků v mediálních sdělení, reklamy (její rozbor, použité strategie a formy, příprava reklamní kampaně). Jedná se o poměrně složitá témata, na která se vyučující musejí speciálně připravovat a také jejich detailní probrání je

poměrně časově náročné, což může způsobovat jejich zužování nebo úplné vynechání pro složitost. Cílem celého bloku je získat dovednost *citlivého vnímání souvislostí v nestrukturovaném sociálním prostředí*.

Uživatelé je tématem naplněným vztahem veřejnosti, publika, uživatelů a konzumentů médií. Definuje se zde pojem čtenářské/posлуchačské/divácké a cílové skupiny. Obsahem tématu je také divácká zkušenost a chování konzumentů od návyků a časových slotů, ve kterých konzument média sleduje uzpůsobení jeho života k médiím a také ke změnám, které se v životě konzumenta dějí na základě sledování mediálních obsahů. Také je zde zájem o předání pochopení o „sémantické moci“ publika a jeho výkladu ke sdělení a dopadu sledování média na redakci/televizní stanici. Cílem celého bloku by mělo být pochopení síly a významu aktivního přístupu ke všem podnětům.

Účinky mediální produkce a vliv médií je tematický celek zaměřující se na pochopení uspořádání života vlivem médií a nastolování témat ve společnosti vlivem reprodukce událostí mediálními producenty, ovlivňování rozpoložení jedince vlivem konzumace médií a to v pozitivní i negativní formě a celospolečenské a kulturní vlivy (formování jazyka, společenských hodnot a konvencí a stability společnosti). Cílem celého tématu je *předat aktivní přístup k utváření vlastního intimního i společenského prostředí*.

Role médií v moderních dějinách posledním tématem a jeho prezentace se nejvíce blíží výuce dějepisu. V rámci něho mají studenti porozumět postavení člověka v tradiční a moderní společnosti, pochopit význam médií v rámci historie (vznik knihtisku, rozhlasu, vysílání atd.), pochopit pojmy masové společnosti, kultury a komunikace a rozumět vývoji digitálních a nových médií. Kromě toho je zde také uveden význam northcliffovské revoluce pro moderní společnost a otázky nezávislosti médií a jejich odpovědnosti. Důraz je zde kladen také na historii a význam bulvárních médií jako prostředku k formování představ společnosti o dění ve světě. V neposlední řadě jsou studenti vedeni k pochopení zlomových okamžiků dějin v rámci síly a vlivu rozhlasu a médií a jejich přenesení do globalizovaného světa, kde takováto síla může představovat hrozbu pro demokracii, ale také její utužení (MŠMT, 2017).

Z hlediska obsahu je průřezové téma velice přínosné pro studenty gymnázií a nabízí pochopení médií ze všech možných stran a získání aktivního a kritického přístupu k čerpání informací. Důležité ovšem je zamyslet se také nad učitelskou stranou, která má být dostatečně vzdělaná v tomto ohledu a dokázat tak veškerý obsah předat svým studentům.

Vzhledem k tomu, že mediální výchova je pouze průřezovým tématem, očekává se, že bude vyučována v rámci jiných předmětů a to nejčastěji českého jazyka, dějepisu a občanské výchovy, případně formou projektového vyučování. Podíváme-li se však na obsah, který je nutné za čtyři roky gymnázia naplnit, jedná se o obrovské množství kompetencí.

Nalézáme zde tedy hned dva problémy; vzdělanost učitelů v oblasti mediální výchovy a časová dotace průřezového tématu. S prvním problémem se potýkají další kapitoly, které hledají možnosti a východiska pro učitele. Druhý problém je poměrně těžce řešitelný a lze očekávat, že úplný obsah RVP není dostatečně vyučován na gymnáziích, kde nevznikla mediální výchova jako samostatný předmět.

4. Nabídka kurzů vzdělávacích organizací pro pedagogy

Mediální výchova, jak je toto průřezové téma definované v RVP, je poměrně složitým tématem a nelze očekávat, že vyučující budou schopni ho obsáhnout bez vlastního studia. Vzhledem k tomu, že se jedná o relativně nově zapojené téma, můžeme předpokládat, že mnoho vyučujících se během studií na pedagogických fakultách s mediální výchovou nesetkalo. Zajímavé je, že pouze 28 % učitelů tohoto průřezového tématu na středních školách absolvovalo nějaký vzdělávací kurz v oblasti mediální výchovy, a to nejčastěji v časové dotaci 5 až 10 hodin (40 % dotázaných), přičemž více jak 10 hodin vlastního studia věnovalo mediální výchově pouhých 13 % učitelů středních škol. Hlavním důvodem, proč se těchto kurzů neúčastní, je jejich nedostatek (tento důvod uvedlo 63 % dotazovaných) (Median, 2018).

Vzhledem k absenci samostatného vysokoškolského oboru mediální pedagogika získávají učitelé znalosti o médiích především z kurzů různých organizací. Budoucí pedagogové studující na pedagogických fakultách mají také možnost navštěvovat samostatné předměty mediální výchovy. Níže se práce zaměřuje na to, zda učitelé mají možnost se v rámci nabízených kurzů vzdělávat ve všech oblastech, které dle RVP mají předat svým žákům a studentům.

4.1. Člověk v tísní

Patrně nejvyužívanější jsou kurzy organizované neziskovou organizací Člověk v tísní v rámci programu Jeden svět na školách. Ten nabízí různé metodiky, konference a semináře pro učitele na základních a středních školách a pro studenty pedagogických fakult. Nejhlubší nahlídnutí do problematiky získají zájemci absolvováním jejich 40hodinového kurzu, který je rozdělen do několika výukových bloků během celého školního roku. Tento projekt vznikl ve školním roce 2018/2019 a v současné době zakončuje třetí rok existence. Dle webových stránek jsou kurzy zaměřené na fungování médií, zpravodajství, práci novinářů, reklamu, pohyb na internetu a digitální stopy, či na sociální sítě a bubliny (Jeden svět na školách, 2021). Výhodou tohoto kurzu je to, že pro učitele je nabízen zdarma, je akreditován MŠMT a nabízí poměrně detailní vhled do problematiky se zapojením didaktických disciplín, ale také hostů z oboru médií. Celý kurz je veden v rámci Lasswellova modelu komunikace, přičemž každý seminář je v duchu jednoho tématu. Témata jsou: Kdo?, Co?, Komu?, Jak?,

Proč?. Kromě toho je zde také úvodní seminář a závěrečný seminář s doporučeními.

Část Kdo? se zaměřuje na tvorbu zpráv, a to z hlediska objektivity a subjektivity. Účastníci kurzů se seznámí s tím, jak se tvoří tisková zpráva, jak se vybírá obsah v médiích a jak ho lze ověřovat. Okrajovými tématy jsou občanský aktivismus a vliv médií na společnost.

Část Co? se zaměřuje na obsah, který nalezneme v médiích. Zajímá se o sociální sítě a uvědomění pozitiv a negativ, válečné reportáže. Kromě mediální gramotnosti jsou zde diskutována také témata šikany, sebepojetí a projevy nenávisti.

Část Komu? se zaměřuje na příjemce mediálních sdělení. Vede učitele a poté žáky a studenty k tomu, aby rozpoznali jednotlivá mediální sdělení, věděli, jak se sdělení šíří a rozpoznali falešná sdělení. Také se zde věnuje čas kanálu YouTube, který v rámci krátkého dokumentu představuje mladý influencer Zachy. Část pro pokročilé je věnována propagandě.

Část Jak? je orientována na samotné sdělení a způsob jakým je vytvořeno. Materiály se zaměřují na politickou komunikaci a přesvědčovací strategie. Znovu je zde otevřeno téma propagandy, které je tentokrát propojeno s obdobím 50. let v Československu a se současnou propagandou Islámského státu.

Poslední část Proč? se zamýšlí nad tím, kdo má prospěch z konkrétních mediálních sdělení, kdo je vlastníkem a jaké jsou motivace pro tvorbu sdělení. Další oblastí jsou sociální sítě a využití dat a tvorba digitální stopy. V neposlední řadě je zde také probrána tematika alternativních webů a zpravodajství.

Prvkem je zde také využití influencera Kovyho, který v rámci krátkého pětidílného dokumentu Kovyho mediální ring pracuje s těmito tématy a svými video prezentacemi cílí na žáky a studenty.

4.2. E-Bezpečí

Projekt E-Bezpečí se zaměřuje na prevenci rizikového chování na internetu. Nabízí mnoho metodik a kurzů určených jak pro žáky tak učitele. Kurz pro učitele je veden formou čtyř 45minutových seminářů a zaměřuje se na následující tematiku: kyberšikana³,

³ Forma šikany působená prostřednictvím elektronické komunikace.

kybergrooming⁴, sexting⁵, happy slapping⁶, kyberstalking⁷, rizika sociálních sítí, ochrana osobních údajů, prevence v oblasti IT technologií, právo, kazuistika, obrana a ochrana. Ve všech případech se jedná o prevenci negativních vlivů sociálních sítí a nových médií na jedince. V rámci RVP kurz pokrývá pouze malou oblast, tudíž je vhodné ho doplnit dalšími vzdělávacími kurzy.

4.3. Seznam se s médii

Internetový vyhledávač Seznam.cz, který v posledních letech expanduje do dalších odvětví a vytvořil vlastní internetový deník a televizi, se v posledních letech věnuje také mediální výchově. Učitelům nabízí od září 2020 online kurzy, metodiky výuky, letní školu a exkurze do redakce pro žáky. Metodiky jsou rozděleny do těchto lekcí: vlastníci médií, obchodní fungování médií, reklama a klamavé praktiky, dezinformace, fake-news a fact-checking, jak vzniká zpravodajství, sociální sítě, průzkumy, výzkumy a ankety v médiích, fakta, osobní sdělení, názory. Velkým přínosem pro učitele a žáky může být fakt, že tyto lekce vedou lidé z mediálního prostředí. Samotné lekce jsou vždy z oblasti, na kterou se daný odborník specializuje. Nejsou tak pokryty veškeré oblasti RVP, které učitelé mají učit. Připravené metodiky k danému tématu jsou velmi kvalitní obsahově vyhovující RVP. Učitel však musí mít určitou vstupní znalost, aby mohl metodiku použít a sám tyto lekce vést. Právě u těchto kurzů můžeme vidět, jak obsáhlé RVP jsou.

4.4. Portál mediální výchova a mediální gramotnost na FSV UK

Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v minulosti nabízela kurzy pro studenty Univerzity Karlovy a pro pedagogické pracovníky. Webová stránka byla však aktualizována naposledy v roce 2014 a od té doby nic podobného nenabízí. Centrum pro mediální studia CEMES nabízelo naposledy v zimním semestru 2008/2009 kurz Základy mediální výchovy, který byl akreditován Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy a nabízel učitelům vhled do problematiky mediální výchovy. Byl určen pro učitele základních a středních škol a kladl si za cíl vybavit pedagogické pracovníky elementárními dovednostmi potřebnými pro aplikaci mediální výchovy, jak je vymezena RVP do výuky (FSV, 2021). V současné době může být web rozsáhlým zdrojem informací pro pedagogy, protože stále nabízí

⁴ Manipulativní chování vůči dítěti s cílem získat jeho důvěru, které může vést až k sexuálnímu zneužívání.

⁵ Elektronická komunikace obsahující textové zprávy, fotky či videa s choulostivým až sexuálním obsahem.

⁶ Nahrávání násilného napadení s následným umístěním videa na internet.

⁷ Pronásledování a obtěžování oběti pomocí elektronické komunikace a informačních technologií.

materiály. Učitel zde může čerpat z ukázkových hodin zaměřených na různá témata z oblasti mediální výchovy, rozvržení tematických plánů a článků o médiích a jejich historii. Otázkou je, zda takto staré materiály jsou vhodným zdrojem (nejnovější materiály jsou zde z roku 2013). Současně je nutno dodat, že témata jsou poměrně detailně rozpracována, což může být pro učitele poměrně náročné k rozpoznání pro ně důležitých informací a detailů. Také tematické plány počítají s výukou mediální výchovy jako samostatného předmětu s hodinovou dotací 1 hodiny týdně, což vzhledem k tomu, že mediální výchova stále zůstává průřezovým tématem, není na středních školách standardem a učitelé spíše mediální výchovu zařazují mezi další vyučované předměty.

5. Mediální pedagogika na vysokých školách

Vzhledem k doporučení Evropské komise a dlouhodobé shodě o zapojení mediální výchovy do vzdělávání bylo třeba toto reflektovat i na akademické půdě. Vysoké školy postupně otevřely mnoho oborů, které se více či méně blíží tématu mediální výchovy ve vzdělávání. V následující kapitole je analyzována situace v České republice, a to na pedagogických fakultách českých a zahraničních univerzit.

5.1. České vysoké školy

Vzhledem k tomu, že mediální výchova jako průřezové téma bylo do RVP zapojeno již v roce 2005, bylo by očekáváno, že na to budou reagovat i fakulty připravující budoucí učitele. Realita je bohužel mírně odlišná a kromě toho, že neexistuje samostatný obor, či alespoň aprobace mediální výchova, je její zapojení na pedagogických fakultách velice rozličné. Ve většině případů je mediální výchova vyučována jako volitelný předmět a budoucí učitelé se ho tedy mohou, ale nemusí účastnit. Často tento předmět najdeme na oborech jemu blízkých, jako je český jazyk, občanská výchova, cizí jazyky a dějepis. Ve větší míře se mediální výchově věnují na fakultách v Českých Budějovicích, Olomouci, Hradci Králové a Plzni.

5.1.1. Západočeská univerzita

Nejširší příprava budoucích pedagogů v této oblasti je zřejmě na Západočeské univerzitě v Plzni, kde najdeme mediální výchovu v několika předmětech katedry výtvarné výchovy a kultury. Jedná se o tyto předměty: mediální výchova pro vizuální gramotnost, mediální pedagogika pro vizuální gramotnost, multimediální tvorba pro vzdělávání, multimédia ve výuce, média pro vzdělávání, nová média ve výtvarné výchově pro ZŠ, receptivní činnosti v mediální výchově, mediální pedagogika a multimédia pro ZŠ, mediální pedagogika a multimédia pro SŠ. Absolvent těchto předmětů by měl být schopen mediální výchovu učit dle RVP (ZČU, 2021).

5.1.2. Jihočeská univerzita

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích za podpory společnosti ČEZ vytvořili Středisko mediální výchovy, kde nabízí absolventům kurzy mediální výchovy v rámci programu celoživotního vzdělávání (JČU, 2021). Toto středisko vzniklo pod Teologickou fakultou Jihočeské univerzity. Dle webových stránek univerzity je zde také nabízen samotný

předmět mediální etika a pedagogika, a také několik předmětů, které mají k této problematice blízko. Bohužel webové stránky tohoto střediska nejsou funkční a předměty v informačním systému univerzity nelze nalézt (Středisko mediální výchovy, 2021).

5.1.3. Univerzita Palackého

Univerzita v Olomouci nabízí více předmětů, které mohou studenti absolvovat, aby se alespoň částečně vzdělali v oblasti mediální výchovy. Prvním z nich je předmět mediální komunikace v teorii a praxi I. a II., určený pro studenty učitelství se zaměřením na český jazyk. Tyto předměty se zaměřují především na chápání textu, rozpoznávání dezinformací a vlastnictví médií. Tyto předměty mohou být dobrým začátkem pro budoucí učitele, nejedná se však o celé pokrytí RVP pro základní školy ani gymnázia. Dalším podobným předmětem je předmět e-bezpečí, edukace a intervence, který se zaměřuje na fungování na sociálních sítích a jejich hrozby. Dále zde nalezneme mediální výchovu pro studenty anglického jazyka, která se podobně jako předměty výše zaměřuje na kritické čtení a rozpoznání fake news, tentokrát ale v anglicky psaných médiích. Podobně koncipovaný předmět nalezneme také na katedře němčiny, který se zaměřuje na německy psaná média.

Inspirativní je na Palackého univerzitě fakt, že nabízí povinně volitelný předmět mediální výchova, který je určen všem studentům oboru Specializace v pedagogice. Tento předmět je koncipován jako náhled do obsahu RVP pro základní školy. To může být nedostatečné pro ty učitele, kteří se rozhodnou působit na středních školách a gymnáziích, protože neobsáhnou jednotlivá témata RVP. Dále zde najdeme volitelný předmět určený pro studenty programu celoživotního vzdělávání mediální výchova a jazyk současné žurnalistiky (zaměřeno především na text). Univerzita také jako jediná v České republice nabízí doktorské studium Čtenářství a mediální výchova ve vzdělávání, kde najdeme více předmětů pokrývajících oblast mediální výchovy (STAG , 2021).

5.1.4. Univerzita Hradec Králové

Další českou univerzitou, kde nalezneme předmět mediální výchova, je Univerzita Hradec Králové. Zde je předmět nabízen jako povinně volitelný pro všechny studenty oboru Specializace v pedagogice. Jedná se o jednosemestrální předmět, jehož cílem je představit všechny oblasti RVP, naučit studenty pracovat s mediální výchovou ve škole a předvést praktická řešení zapojení mediální výchovy do hodin. V tomto ohledu je otázkou, zda za jeden semestr lze probrat dostatečně do hloubky všechny oblasti RVP a k tomu se

také zaměřit na didaktiku. Dalším předmětem je úvod do mediální komunikace, ten je však určen studentům bakalářského oboru Jazyková a literární komunikace, který přes to, že je vyučován na Pedagogické fakultě nepřipravuje studenty do praxe učitele nebo aktéra ve vzdělávání (STAG, 2021).

5.1.5. Masarykova Univerzita

Podobně jako na Univerzitě Hradec Králové se i na Masarykově Univerzitě setkáme s oborem Jazyková a literární komunikace, kde je mediální výchova nabízena v rámci několika předmětů, nejedná se však o přípravu na budoucí povolání učitele. Předměty nabízí katedra dějepisu a občanské výchovy. Jde o předměty: média v dějepisu SŠ, který není hlouběji popsán, dále masová média a mediální výchova, který se zaměřuje na témata z RVP pro ZŠ i pro SŠ, a mediální studia a žurnalistika. Všechny tyto předměty jsou určeny studentům Pedagogické fakulty. Nabízeno je ale pouze 20 míst na semestr, tudíž je otázkou, zda je tak nízký zájem, nebo není kapacita vyučovat pro více studentů. Dále fakulta nabízí předmět celofakultní, a to metodika průřezových témat v RVP, kde je mediální výchově věnována jedna přednáška. Zde se student dozví možnosti dalšího vzdělávání a seznámí se s používanými metodikami ve výuce (MUNI, 2021).

5.1.6. Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy nabízí volitelný předmět mediální výchova pro všechny své studenty. Cíl předmětu je poměrně široký, a to seznámit studenty s fungováním a využitím médií v životě a ve výuce a pochopení sociologických a filosofických aspektů. Obsahem je rozbor mediálních obsahů, pochopení kritického a spotřebitelského přístupu, seznámení s RVP a teorie masové a mediální komunikace. Předmět, podobně jako v Brně, má velmi nízkou kapacitu. Další předmět najdeme na katedře českého jazyka. Ten je určen především pro učitele 1. stupně ZŠ a reflektuje tedy RVP pro základní školy a zapojení mediální výchovy do výuky českého jazyka. Dává tak budoucím učitelům návody, jak pracovat s mediální výchovou ve svém předmětu – českém jazyce (SIS, 2021).

5.2. Zahraniční vysoké školy

Obor Mediální pedagogika bývá v zahraničí nabízen na pedagogických fakultách nebo fakultách filozofie. Objevuje se jako samostatný obor, ale i ve dvouoborové kombinaci. Níže budou představeny některé vysokoškolské studijní plány, které mohou být pro naše univerzity inspirací a při jejich využití by mohlo dojít k rozšíření nabídky českých

pedagogických fakult. Budoucím učitelům by se tak mohlo dostat v oblasti mediální pedagogiky vzdělání na vysokoškolské úrovni, kterou v Čechách hledají stále marně.

Výběr škol je dán kombinací dvou faktorů; úrovně mediální výchovy v dané zemi a tím, zda je obor relevantní pro českého učitele a studenta Pedagogické fakulty. První faktor vychází z indexu mediální výchovy z roku 2019, který je popsán v první kapitole, a druhý faktor vychází z toho, zda se jedná o blízké země (Rakousko, Německo), zda je zde výuka v jazyce českým učitelům blízkém (angličtina a němčina) a případně, zda je možné studovat online.

Z těchto důvodů byly vybrány následující země: **Finsko** (výuka v angličtině a výborné výsledky ve srovnání se zeměmi EU), **Německo** (blízká země, výuka v němčině a uspokojivé výsledky), **Rakousko** (blízká země, výuka v němčině a uspokojivé výsledky), **Spojené státy americké** (výuka v angličtině a možnost online studia), **Velká Británie** (uspokojivé výsledky, studium v angličtině a možnost dálkového studia), **Bulharsko** (studium v angličtině a možnost online studia) a **Portugalsko** (studium v angličtině, neobvyklý studijní plán). Dánsko, přes skvělé výsledky a možnost studia v angličtině, obdobný obor nenabízí.

5.2.1. Finsko

K finskému vzdělávacímu systému byla v posledních letech vztažena pozornost. To bylo dáno především dlouhodobě dobrými výsledky v porovnávacích testech zemí OECD a v mnohém tak lze finské školství považovat za inspirativní. Jedním z těchto pozitivních aspektů je existence Mediální pedagogiky jako vysokoškolského oboru.

Obor Mediální pedagogika nabízí Pedagogické fakulta Lapin Yliopisto University of Lapland, a to v bakalářském, navazujícím magisterském a dále i doktorském programu. Tím se nabízí možnost rozsáhlých výzkumů v oblasti médií a vzdělávání a umožňuje tak lepší zkoumání toho, jak o médiích děti učit. Magisterský program je rozdělen do tří bloků; *Media in teaching and learning*, *Media in society*, *Media and psychological well-being*. Toto rozdělení do bloků je smysluplné vzhledem k rozdělení mediální výchovy na učení o médiích a jejich vlivu a využití médií jako didaktické pomůcky. Obsahem bloků jsou média a práce s nimi ve výuce z didaktického hlediska, role médií ve společnosti, jejich historické vymezení a kritický náhled na ně, fungování médií ve společnosti a jejich nastavování rolí

a témat (Lapin Yliopisto University of Lapland, 2021).

Univerzita v Tampere je další univerzitou ve Finsku, která nabízí magisterský program Vzdělání, učení a mediální výchova (*Teaching, Learning and Media education*). Na svých webových stránkách tento program uvádí větou „Vzdělání pro udržitelnou budoucnost“ (*Education for sustainable future*), což popisuje důvod vytvoření tohoto oboru, pochopení světa, který média reprodukují a příprava dětí na něj tak, aby byl zachován soulad. Obsahem studia je mediální výchova, digitální gramotnost, didaktika, inkluzivní vzdělávání, hodnocení ve vzdělávání, story-telling, game-based learning a další předměty. Tento obor je celý veden v anglickém jazyce a může být proto zajímavým i pro české učitele a budoucí učitele (University of Tampere, 2021).

V obou případech jsou obory inovativní a nabízejí velký přínos vědě. V prvním případě se jedná o velice smysluplné rozdělení mediální výchovy na oblast pedagogicko-didaktickou a mediální a psychologickou, přičemž všechny oblasti jsou smysluplně provázány. V druhém případě může být inspirativní zapojení nových témat jako je story-telling a game-based learning.

5.2.2. Německo

Německo je považováno za jednu z prvních zemí, kde byla mediální výchova ve vysokoškolském studiu zakotvena. Během historie Německa byla v některých letech přehlížena, ale dnes zde najdeme mnoho univerzit, kde se lze připravovat na úlohu učitele mediální výchovy.

Jako první bych uvedla Univerzitu v Brémách. Tam nalezneme obor Digitální média a společnost (*Digital Media and Society*), který je kombinací učitelství a mediálních studií a připravuje tak studenty na budoucí profesi učitele mediální výchovy. Program je částečně v angličtině a může být proto zajímavým i pro české učitele. Obor je směřován především k oblasti nových médií a je zaměřen na digitální gramotnost, kterou spojuje s tou mediální. Kladem tohoto oboru je také to, že je zde velký prostor pro praktické studium, které je vedeno jak ve školách, tak v médiích (UNI Bremen, 2021).

Další možností je vysoká škola Pedagogische Hochschule v Heidelbergu, která otevřela magisterský obor E-learning a mediální výchova na Pedagogické fakultě. Obor se zaměřuje na didaktiku výuky médií, současné vědecké debaty, e-learning, vznik a produkci médií a praktické vyučování. Tento obor je vhodný pro absolventy bakalářského studia v oboru

učitelství, kteří se chtějí stát učiteli mediální výchovy a dokážou studovat v němčině (Pedagogische Hochschule Heidelberg, 2021).

Vysoká škola v Merseburgu nabízí obor Kultura a mediální pedagogika. Škola je více zaměřena na sociologii a mediální studia a méně na nová média a digitální gramotnost. Je nabízeno mnoho předmětů týkajících se společnosti, kultury, politiky, ale také mnoho předmětů praktických. Praxe je plněna nejen ve škole, ale také v oblasti médií a managementu (Hochschule Merseburg, 2021). Obor je vhodnou volbou především pro učitele, kteří ovládají němčinu a vyučují předměty humanitně zaměřené a mohou tak plnit části RVP, které se zaměřují na kritické čtení textů, mediální vlivy a účinky na společnost. Oblasti zaměřené spíše na nová média a digitální gramotnost absolvováním tohoto oboru zřejmě nebudou naplněny dostatečně.

V tomto ohledu je zajímavá také nabídka Magdebourgské univerzity, která nabízí obě strany mediální výchovy; společensko-vědní a technologicky zaměřenou, a to v bakalářském a navazujícím magisterském programu. Bakalářský obor Mediální výchova – audiovizuální kultura a komunikace (*Medienbildung Audiovisuelle Kultur und Kommunikation*) je zaměřený na pochopení vztahu médií, vzdělávání a společnosti, výzkum v této oblasti, získání znalostí o využití médií v praxi a praktickou stáž. Kromě toho si student volí jedno ze zamření a to: počítačové hry jako kulturní fenomén, nebo struktury mediálních forem komunikace, nebo mediální informatiku. Je zde tedy předpoklad, kromě základního společensko-vědního přehledu, také znalost základů informatiky a matematiky, pochopení nových médií, personalizace a funkcí algoritmů. Stejnomený navazující magisterský obor je rozdělen na dvě specializace; projektový management a počítačové vědy. V tomto ohledu je velice důležité poukázat na spojení s informatikou a programováním, což ukazuje, že absolventi jsou schopni žákům a studentům předat také oblast sociálních sítí, personalizace obsahu, algoritmy na internetu a celkově pojetí nových médií. Propojení s projektovým managementem ukazuje důraz na efektivní řízení a procesy, které ve školství probíhají. Toto jsou oblasti, které mohou být přínosné i pro české učitele, protože jsou jednoduše přenositelné do českého prostředí (Medienbildung, 2021).

Zajímavý obor nabízí také frankfurtská Goethova Univerzita. Ve formě major/minor studia zde na Pedagogické fakultě najdeme minor studium obor Mediální a kulturně-umělecká výchova (*Kunst-Medien-Kulturell Bildung*), nabízený v bakalářském a navazujícím magisterské studiu. Je zaměřen především na kulturu, umění a humanitní

studia. Oproti předchozím oborům je tedy spíše společensko-vědní, ale i zde najdeme předměty zaměřující se na nová média, avšak spíše z pohledu jejich vlivu na společnost, nikoliv z pohledu jejich technických specifik (Goethe Universitat, 2021). Obor je nabízen v kombinaci anglického a německého jazyka.

5.2.3. Rakousko

Rakousko je zemí, kde má mediální výchova jako samostatný obor na pedagogických fakultách dlouhodobé zakotvení. Jedním z inspirativních příkladů může být Univerzita v Innsbrucku, kde se spojila Pedagogická fakulta a Fakulta sociálních věd a vytvořily obor Mediální pedagogika jako specializaci k obecnému učitelství (*General education with specialisation in Media Pedagogy*). Tento obor je nabízen v bakalářském, navazujícím magisterském a také v doktorském programu. Bakalářské studium je zaměřeno na základy mediálních studií a je zde velká snaha o provázanost s pedagogikou a psychologií. Kromě mediální teorie je zde důraz také na projektový management, právo a technologie. Velkou výhodou oboru je povinná praxe, kterou musí studenti odvést a tím se dostanou do reálných situací (UIBK, 2016). Magisterské studium poté obsahuje detailnější zaměření na média, jejich historii, média cílící na děti, sestavování mediálních sdělení a jejich vliv na veřejnost a také výzkum vedený v oblasti mediální pedagogiky a mediálních studií. (UIBK, 2021).

Dalším studium v Rakousku je magisterský obor *Action-oriented Media Pedagogy* na Univerzitě Donau v Kremži. Pětisemestrální obor se zaměřuje na mediální pedagogické základy (jak využívat média ve výuce, digitální hry a jejich story-telling, chování uživatelů), mediální etiku a ochranu nezletilých (porozumění fungování a šíření dezinformací, právní hlediska médií), neformální vzdělávání v interaktivním světě (využití digitálních her ve výuce, gender, společenské učení), hry a divadelní pedagogiku (funkce divadla), experimentální vzdělávání (využití médií ve výuce, sociální učení, nová média), praktické projekty (projektové vyučování), metodologii výzkumu, na pedagogické a technické kompetence v mediální výchově (didaktika mediální výchovy, politická orientace médií) (Donau Universitat, 2021).

Inspirativní z hlediska mediální výchovy je určitě zapojení praxe do povinných předmětů, což umožní studentů hlouběji poznat problematiku. Zajímavé je také provázání s projektovým managementem, právem a etikou, což jsou oblasti, které pro studenty mohou být velice přínosné, jak do jejich budoucí pedagogické profese, tak osobního života. V případě Kremžské univerzity je zajímavé výrazné zapojení počítačových her, které sami

představují nová média, která je třeba zkoumat a zapojovat do výuky, protože přinášejí určité příběhy, které mají vliv na dospívání dětí.

Vídeňská univerzita nabízí na své Fakultě filosofie a pedagogiky obor Mediální výchova (*Medienpädagogik*). Ten se dělí do čtyř modulů: Vzdělávací teorie médií, Mediální didaktika a e-learning, Výzkum počítačových her a Mediální pedagogika ve škole a mimo ni. Inspirativní je v tomto případě zapojení e-learningu do studijního plánu, což je oblast, která zřejmě po pandemii onemocnění covid-19 zaznamená rozvoj a je tedy dobré v tomto ohledu vzdělávat také budoucí pedagogy (Universitat Wien, 2021).

5.2.4. Spojené státy americké

Mediální výchova jako vysokoškolský obor je zřejmě nejrozšířenější ve Spojených státech amerických. Jak bylo zmíněno výše, zájem o mediální výchovu zde byl od 50. let, kdy jsme mohli pozorovat komercializaci médií a rozmach televize v amerických rodinách. To odstartovalo zapojení mediální výchovy do školních vzdělávacích plánů.

V současné době nalezneme mnoho programů, ve kterých mohou učitelé mediální výchovu studovat. První bych uvedla Appalachian State University v Severní Karolíně. Zde byl již v roce 1999 nabízen magisterský program Mediální gramotnost (*Media Literacy*) Davidem Considinem. Dnes program existuje pod názvem Mediální gramotnost a globální perspektiva (*New Media Literacy and Global Perspectives*) a nabízí ho Filozofická fakulta Program je veden online v anglickém jazyce. Jeho obsahem je kritická perspektiva vůči digitálním a novým médiím, mediální produkce a rozvoj, reprezentace a identita v médiích, gramotnost a výuka, vztah mladých a dětí k médiím a globální perspektiva v oblasti médií.

Další školou, kde se setkáváme s oborem Mediální pedagogika je University of Florida. Tam lze studovat na Pedagogické fakultě obor Anglická literatura se specializací Mediální výchova (*Media Education*). Jedná se o dvouoborové studium, což je i pro české pedagogické fakulty typickým rozložením aprobací. Obsahem celého studia ve specializaci Mediální výchova je především kritické čtení, didaktika, pochopení nových médií a sociálních sítí a fungování na nich a jejich vlivu a také story-telling (University of Florida, 2021).

Třetí inspirativní obor nalezneme na Sacred Heart University v Connecticutu. Nabízen je na Filozofické fakultě pod názvem Mediální gramotnost a digitální kultura (*Media Literacy and Digital Culture*). Jedná se o magisterský obor členěný do dvou specializací;

Children, Health & Media a *Media & Social Justice*. První zmíněná specializace je určena pro učitele a budoucí učitele a obnáší předměty týkající se mediální gramotnosti, etiky v médiích, profesionalizace obsahu, kultury v médiích a především působení médií na děti a dospívající (Sacred Heart University, 2021). Druhá zmíněná specializace se zaměřuje na působení médií na společnost a jedince působící v ní.

Studium ve Spojených státech amerických je nabízeno většinou online, tudíž se ho mohou účastnit učitelé z celého světa. Obory se zaměřují na děti a mladistvé jakožto na konzumenty médií a řeší vliv na jejich dospívání a vývoj. Zmínit lze také story-telling, který s médii blízce souvisí, a etiku v médiích, což je také jednou z částí našeho RVP. V neposlední řadě je na amerických plánech zajímavé zapojení didaktiky a využití médií jako didaktických pomůcek ve výuce. S tím se v českém prostředí často setkáváme na dobrovolných kurzech pro vyučující, nikoliv však koncepčně v učitelské přípravě.

5.2.5. Velká Británie

V hlavním městě Velké Británie najdeme další univerzity nabízející studium pro učitele mediální výchovy. Tím je University College London, kde najdeme MA program Digitální médiích ve vzdělávání (*Digital Media: Education*). Program je určen přímo učitelům základních a středních škol. Jeho obsah je rozdělen do dvou částí; mediální teorie a mediální výzkum. Inspirativní je zde využití filmu jako výukové pomůcky a zapojení výsledků současných výzkumů do reflexe vzdělávání o mediální výchově (*Digital Media: Education*, 2021).

Další možnost vzdělávání nabízí univerzita v Manchesteru. Zde funguje magisterský obor Digitální technologie, komunikace a vzdělávání (*Digital Technologies, Communication and Education*). Ten se zaměřuje na vliv digitálních technologií a médií

a společnost a je určen učitelům a lidem pracujícím ve vzdělávání. Významný je tu zájem o pochopení směřování digitálních technologií v budoucím světě a také význam spolupráce v dosahování cílů. Inspirací může být také snaha o sledování aktuálních trendů a výzkumů v oboru.

5.2.6. Bulharsko

Zajímavou strukturu mediálního vzdělávání pro učitele nalezneme v Bulharsku. Pedagogická fakulta Sofia University Saint Kliment Ohridski nabízí bakalářský obor *Media Pedagogy and Artistic Communication*, jehož cílem je naučit studenty pedagogice (teorii, historii, metodologii a současným trendům v této oblasti) a zároveň komunikaci se zaměřením na kulturní rozličnost, lidskou interakci a především pak média a umění komunikace (Media Pedagogy and Artistic Communication, 2021). Obsahem předmětů jsou témata jako: historie a současná teorie PR, stylistika, masová komunikace, děti a média, sociologie, mediální studia, psychologická a pedagogická funkce mediální interakce, interkulturní komunikace, digitální média, marketing a reklama, právo a komunikace, technologie ve výuce, didaktika mediální výchovy a další. Kromě těchto povinných předmětů jsou nabízeny i volitelné předměty, které rozšiřují povědomí o médiích a pedagogice, a to například: herní kultura, projektová výuka, média pro děti, PR v kulturních institucích, mediální etika, neverbální komunikace ve veřejném diskurzu a mnoho dalších. Součástí studia jsou čtyři povinné praxe, přičemž dvě náslechové a dvě praktické. Pedagogická praxe je plněna jako náslech jinému učiteli a pak samostatnou výukou s hospitací na základní škole. Další praxe je poté zaměřena na média a je plněna v kulturní nebo mediální instituci, čímž umožňuje studentovi pochopit hierarchii a každodenní témata, která se v mediálních organizacích objevují (Sofia University, 2021).

Obor, vzhledem ke své náplni, působí jako ideální varianta pro české učitele mediální výchovy; studium je v angličtině a na s výborným obsahem. Významnou předností tohoto vzdělávacího plánu je zapojení praxí, které je nejen ve školách, jak v náslechové tak hospitační variantě, ale také v mediálním prostředí. Díky tomu má absolvent představu o reálném fungování médií, což je skvělým doplněním k teorii, kterou získá studiem. Skvělým konceptem je také spojení pedagogiky a mediální výchovy v rámci jedné fakulty, to umožňuje se na problematiku mediální výchovy dívat z hlediska přípravy budoucích pedagogů a nikoliv odborníků z oblasti mediálních studií. Lze tedy očekávat, že příprava pedagogů bude vedena tak, že studenti budou připraveni na reálnou situaci ve školách a

zároveň budou mít dostatečné vzdělání z oblasti mediálních studií.

5.2.7. Portugalsko

Portugalská univerzita Lusófona do Porto nabízí obdobný magisterský studijní obor s názvem Mediální a informační gramotnost a digitální občanství (*Media and Information Literacy and Digital Citizenship*). Kromě mediální výchovy je zde zaměřeno také na digitální kompetence. V rámci studijního oboru se studenti setkají s předměty zaměřené na kritické myšlení a čtení, na médiích a jejich vliv na společnost a také současný výzkum v oblasti médií. Zajímavý mohou být pro studenty, resp. budoucí pedagogy, kurzy obsahující nové modely pedagogiky a online prostředí ve vzdělávání. S tímto zaměřením se setkáváme v rámci analýzy poprvé. Obor nabízí interaktivní semináře, jejichž obsahem je konfrontace s odborníky z oboru. Využití interaktivních prvků ve výuce má velice pozitivní dopad na proces učení. Studenti se v rámci studia setkají nejen s pedagogy mediální výchovy a digitálních kompetencí, ale také s odborníky z mediálního prostředí (Universidade Lusofona do Porto, 2021).

6. Kompetence v rámci RVP oproti nabídce vzdělávání pro pedagogy

Náplní této kapitoly je prezentace průniku výstupů z analýz rámcových vzdělávacích programů versus analýz možností vzdělávání pedagogů a studentů pedagogických fakult v oblasti mediální výchovy. Cílem je zjistit, která témata požadovaná RVP v rámci výstupů absolventů jednotlivých stupňů vzdělávání (základní školy a gymnázia) jsou v rámci vzdělávání pedagogů dostupná a která nejsou pokryta komerčními kurzy ani předměty na českých univerzitách.

6.1. Rámcový vzdělávací program pro základní školy

Kapitola RVP pro základní školy shrnuje výsledky komparace RVP pro základní školy versus možnosti vzdělávání pedagogů. Výsledkem jsou následující dvě kapitoly; první shrnuje obsahy a témata, které jsou v souladu s RVP, druhá naopak oblasti a témata, která jsou požadována RVP, nicméně v nabídce vzdělávání pro pedagogy chybí.

6.1.1. Témata v souladu s RVP

Současné pokrytí vzdělávání pedagogů nabízí širokou škálu kurzů, kterých se mohou

učitelé často bezplatně účastnit v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. V rámci analýzy byly nalezeny a analyzovány kurzy Člověka v tísni, Palackého univerzity, Seznamu a Fakulty sociálních věd. Současně byly analyzovány předměty pedagogických fakult českých veřejných univerzit, jejichž obsahová náplň koresponduje s oblastí mediální výchovy.

Nejlépe pokrytou oblastí je **Autorství a fungování médií**. V tomto ohledu je nejobsáhlejším zdrojem informací pro pedagogy program Jeden svět na školách, který popisuje mediální krajinu z hlediska Lasswellova schématu komunikace. Díky absolvování programu se učitel, resp. budoucí učitel, dozví o fungování mediální komunikace v rámci aktérů a recipientů sdělení.

Oblast **Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení** je naplněna v části rozlišení zábavního, informativního, reklamního a společensky významného sdělení, což je, mimo jiné, obsahem Kovyho mediálního ringu. Stejně tak je naplněna kompetence rozlišení českého mediálního trhu dle kvality vlastnictví a zájmu, což nabízí projekt Seznam se s médii. Na tuto oblast se také zaměřují předměty mediální výchovy na univerzitách. Vzhledem k absenci zveřejněných sylabů však nelze říct, do jaké míry odpovídají RVP. Učitel, resp. budoucí učitel, po absolvování těchto kurzů je schopen rozlišit typ sdělení, rozumí současnému mediálnímu trhu z hlediska vlastnictví mediálních domů a měl by být schopen tyto dovednosti předat svým žákům a studentům za podpory didaktických pomůcek, které organizace pro učitele nabízí.

Oblast **Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality**, a to porozumění funkcí různých sdělení je náplní semináře s názvem Proč? nabízeného Jedním světem na školách, a také projektem Seznam se s médii. Projekt Jednoho světa na školách se v této oblasti zaměřuje především na citové zabarvení zpráv a na subjektivitu sdělení autorů.

Oblast **Stavba mediálních sdělení** je krátce představena v projektu Seznam se s médii a programu Jeden svět na školách v rámci semináře s názvem Komu?. V rámci předmětů na univerzitách se s touto oblastí setkáme u volitelných předmětů kateder českého jazyka, kde se studenti učí stavbu sdělení a prvky, které odlišují styl textu. Tato oblast by měla absolventům předat dovednost tvorby mediálních sdělení. Nejlépe je zastoupena právě ve spojení s českým jazykem, oproti tomu v rámci kurzů je spíše zaměření didaktické, tedy jak žáky a studenty tuto dovednost naučit. Předpokládá se, že učitel již tuto oblast ovládá.

Oblast **Vnímání autora mediálních sdělení** je okrajově využita v rámci programu

Seznam se s médii. Zaměření je na subjektivitu mediálních sdělení a hledání autora příspěvků. Také je zde záměr Jednoho světa na školách, který v rámci Kovyho mediálního ringu, představuje hledání autora sdělení, a to především na sociálních sítích a internetových denících.

Oblast **Fungování a vliv médií ve společnosti** je nejobsáhlejší oblastí, která je částečně pokryta kurzy. Vlastnictví a financování je představeno v programu Seznam se s médii a v Kovyho mediálním ringu, ale pouze rozdělením na veřejnoprávní a soukromá média bez hlubšího zaměření. V rámci Jednoho světa na školách se setkáme s oblastí politické komunikace, která je vysvětlena propagandou a jejím vlivem na společnost. Předměty na českých univerzitách často obsahují téma vliv médií na společnost a její formování z hlediska sociologie. Dle dostupných sylabů jde především o pochopení vlivu médií na formování společnosti v rámci moderních dějin. Lze tedy předpokládat, že hlavní zájem bude stejně jako u programu Jednoho světa na školách na propagandu v minulém století.

Oblast **Práce v realizačním týmu** je popsána projektem Seznam se s médii, kde je představena hierarchie redakčních a mediálních týmů. Absolvent programu tak rozumí tomu, kdo je editor, grafik a redaktor a zná jejich popis práce.

6.1.2. Témata chybějící v českém vzdělávání pro pedagogy

Přes zjištění souladu RVP s nabídkou kurzů nalezneme oblasti, které jsou zastoupené v RVP, ale současná nabídka kurzů je reflektuje jen částečně nebo vůbec.

Současná nabídka kurzů pro pedagogy a studenty pedagogických fakult postrádá především hlubší pochopení oblasti **Fungování a vliv médií ve společnosti**. V rámci kurzů není představeno financování médií, tedy jakým způsobem mediální domy a aktéři hospodaří, jak je financován obsah zpravodajství a jaké jsou mezi médii v tomto ohledu rozdíly. Také vliv médií na každodenní život uživatele a formování společnosti je oblast zcela vynechaná, přesto se jedná o důležité pochopení, které umožňuje porozumět vlivu, jaký mají média na každodenní život jednotlivců, kteří působí v naší společnosti. Stejně tak chybí pochopení nastolování konverzačních témat ve společnosti, což je důležitá oblast, která směřuje společnost do vnímání určitých názorů a hodnot, které se pak ukazují také na politickém, environmentálním a kulturním směřování země a společnosti. S tím souvisí ovlivňování politického směřování země a to především politickými kampaněmi a tématy, která jsou zásadní při volbě politických zástupců. Z dlouhodobého hlediska jde také

o ovlivňování pochopení historické perspektivy. V tomto ohledu je zaměření na politickou komunikaci pouze v oblasti propagandy, ale nikoliv hlouběji, jak RVP zamýšlelo. Dále v kurzech nebyla nalezena kompetence rozlišit hodnotu sdělení a identifikovat fakta a s tím související vnímání autora, nalezení obrazů a pochopení výběru slov.

Opomenutou oblastí je také **Tvorba mediálního sdělení**. Tento okruh není zapojen v žádném z kurzů a naplnit ho lze jen v rámci předmětů na univerzitách na katedrách českého jazyka jako například předmět Mediální komunikace v teorii a praxi I. a II. na Palackého univerzitě. To je dáno zřejmě spojením se slohovou částí předmětu český jazyk. Detailnější sylabus na webových stránkách není, tudíž nelze říct do jaké míry jsou výstupy naplněny a odpovídají RVP.

Podobné je to u oblasti **Práce v realizačním týmu**. Tato oblast je představena pouze v hierarchii redakce, nikoliv z pohledu komunikace, pravidelnosti, zodpovědnosti a vedení harmonogramu v rámci spolupráce. Přitom se jedná o poměrně důležitou oblast RVP. Zahraniční univerzity se na tuto oblast zaměřují do té míry, že vyučují projektový management jako součást mediální pedagogiky.

6.1.3. Témata na zahraničních univerzitách

Inspirativními oblastmi na zahraničních univerzitách pro výuku mediální výchovy na základních školách jsou například **story-telling** a **game based learning**. Story-telling pomáhá žákům pochopit hlavní sdělení různých forem komunikace a vzhledem k tomu, že základní vzdělání formuje žáky od 6 do 15 let, tak lze hledat pro každou věkovou skupinu jim blízké příběhy, na kterých je možné ukázat jak story-telling funguje. Podobné je tomu u game based learningu, kdy v rámci výuky jsou využívány počítačové hry, např. ve Finsku, Rakousku nebo Německu, kde lze najít dokonce samostatný podobor Počítačové hry jako kulturní fenomén. Jedná se o oblast, která je žákům velice blízká a lze tedy očekávat, že by ve výuce fungovala vnitřní motivace jednotlivců. Díky zařazení počítačových her by vyučující mohl o mediální výchově učit efektivněji. Nejde jen o počítačové hry jako didaktickou pomůcku, ale také jako součást mediálního vzdělávání.

Dalším inspirativním prvkem je zaměření na média cílící na děti, což je oblast, kterou zapojuje univerzita v Rakousku. Seznámením se s médii, která jsou určena pro danou cílovou skupinu, umožní učitelům lepší pochopení dětského vnímání a zájmu. Také zaměření na etiku a právní rámec médií jsou velice důležitá témata, která je třeba, aby učitelé

znali. Právě zaměření na nezletilé a jejich práva a fungování sociálních sítí vůči nim jsou důležité oblasti.

Významným prvkem, který čeští učitelé mohou naplnit jen v rámci vlastní iniciativy, jsou **praxe**. Zahraniční univerzity, kromě praxí ve školách na pozici učitele, nabízejí svým studentům také praxe v mediálním prostředí. Obecně jsou v rámci studia praxe hodnoceny vždy pozitivně pro budoucí profesi a lze tedy očekávat, že v oblasti přípravy učitelů mediální výchovy tomu nebude jinak. Praxe v mediálním prostředí budoucímu pedagogovi nabízí pohled do vnitřní struktury a každodenní fungování médií, což je velice přínosné pro pochopení jejich celkového fungování.

6.1.4. Témata nezahrnutá v RVP

Naopak oblast, kterou pokrývá vzdělávání pedagogů a není jasně zapojena do RVP pro základní školy, je oblast bezpečného chování na internetu. Tato oblast je sice součástí RVP, ale není jasně definován její záběr. Kurzy E-Bezpečí, které organizuje Palackého univerzita, představují učitelům sociální sítě a nástrahy na internetu, které jsou cíleny právě na věkovou skupinu žáků základní školy. Jedná se například o problematiku sextingu, kyberšikany, kybergroomingu a dalších. Oblast bezpečného chování na internetu je oblastí, která by v rámci základní školy měla být probírána velmi detailně, a to z toho důvodu, že znalosti a dovednosti v této oblasti mohou žáky ochránit před zneužíváním, pornografií, šikanou a jinými nepříjemnostmi.

6.2. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

Stejně jako byly porovnány možnosti vzdělávání pro pedagogy a RVP pro základní školy, se tato kapitola zaměřuje na porovnání možností vzdělávání pro pedagogy a RVP pro gymnázia. Analýzou RVP a aktuálních možností vzdělávání pedagogů a budoucích pedagogů byly zjištěny obsahy, které jsou v souladu s RVP a naopak oblasti, které jsou chybějící v rámci vzdělávání. Dále jsou vybrány oblasti, které nabízejí vysoké školy v zahraničí a mohly by být inspirativní pro český vzdělávací systém pedagogů.

6.2.1. Témata v souladu s RVP

Tato kapitola prezentuje témata, která jsou požadována RVP a současně korespondují s aktuálními možnostmi vzdělávání českých pedagogů. Některé kurzy níže jsou určeny pro všechny pedagogy mediální výchovy, nicméně v této kapitole budeme ně nahlížet jako na

kurzy určené pro pedagogy gymnázií. V rámci kurzů určených pro pedagogy mají učitelé možnost seznámit s následujícími tématy.

Oblast **Média a mediální produkce** je naplněna v rámci fungování médií a částečného vysvětlení významu a fungování PR agentur. Stejně tak lidé působící v mediálním prostředí je oblast popsána v semináři Seznam se s médii. Jak již bylo zmíněno výše u komparativní analýzy zaměřené na základní školy, tak se v rámci semináře Seznam se s médii bylo zaměřeno vzdělávání především na hierarchii mediální instituce a tedy na popis práce jednotlivých aktérů nikoliv na její fungování a struktury.

Oblast **Mediální produkty a jejich významy** je zapojena do semináře Seznam se s médii ve dvou seminářích; v semináři o reklamě a v semináři využití přesvědčovacích strategií. Vztah mezi skutečností a prezentací reality je využit v tematice Jednoho světa na školách. V obou případech se jedná především o ukázkou odlišnosti reality od jejího pojetí médii a to v případě fake news, na které se obě organizace zaměřují a organizují na ně samotný seminář. Vysoké školy se na oblast práce s dezinformacemi také zaměřují a to tak, že absolventi kurzu by měli být schopni dezinformace rozpoznat a kriticky je zhodnotit.

Oblast **Uživatelé** je zapojena do kurzů Jednoho světa na školách, semináře Seznam se s médii a projektu E-Bezpečí. Je zde naplněna oblast cílení reklamy, změny v životě konzumenta a bezpečnost na sítích. Zaměření je především na personalizaci obsahu z hlediska vytváření cílových skupin a následného cílení na ně v rámci marketingových kampaní. Oblast uživatelská se poté také objevuje v částech zaměřených na užívání sociálních sítí, a to například u projektu Jednoho světa na školách a využití filmů k přiblížení této problematice. Obsah zaměřený na bezpečí na internetu má volitelný předmět E-Bezpečí na Palackého univerzitě v Olomouci. Předmět se zaměřuje především na rizikové chování na internetu a budoucí pedagogy vzdělává o současných nástrahách, před kterými by své studenty měli uchránit.

Oblast **Účinky mediální produkce a vliv médií** je naplněna pouze velmi okrajově a to spíše ve formě vysvětlení fungování přenosu informací skrze média. Jedná se o projekt Jeden svět na školách ve své části Jak?.

Poslední okruh **Role médií v moderních dějinách** je zapojen v rámci Jednoho světa na školách a vlivu propagandy na historické vnímání dějin, přičemž je zde zaměření na komunistickou propagandu a propagandu v období války ve Rwandě. Také toto téma lze očekávat v předmětu Média v dějepise pro SŠ, který je vyučován na Masarykově univerzitě

v Brně.

6.2.2. Témata chybějící v českém vzdělávání

Přesto, že nabídka kurzů pro pedagogy a budoucí pedagogy je poměrně široká, jsou zde stále oblasti, které nejsou dostatečně pokryty. Nedostatečná se zdá být příprava pedagogů na výuku mediální výchovy především ve tech oblastech: Uživatelé, Účinky mediální produkce a vliv médií, Role médií v moderních dějinách.

V oblasti **Uživatelé** chybí ve vzdělávání pedagogů hlubší pochopení vlivu médií na každodenní život a vývoj společnosti a jedinců. Učitelé se ve vzdělávání nesetkají s působením médií na osobnost jedince a jeho formování a přizpůsobování života médiím. To je především důležité v oblasti psychologie dětí a dospívajících, jakožto prevence rozvinutí poruch chování, mezi které lze zahrnout závislosti, rizikové chování na internetu, poruchy příjmu potravy a další. Jde o poruchy, ke kterým může dojít právě vlivem médií na každodenní život dospívajících. Také část o „sémantické moci“ publika je vynechána plně a učitelé tak nemohou studentům předat znalosti a dovednosti o vlivu publika na formování mediálních obsahů a jejich vnímání.

V oblasti **Účinky mediální produkce a vliv médií** je opomenuto hlubší představení konceptu nastolování agendy a také nastolování témat ve společnosti vlivem reprodukce událostí mediálními producenty. Toto je oblast, která významně formuje společnost a jedince a je tedy žádoucí, aby byla zapojena do vzdělávání pedagogů ve větším rozsahu. Dále ovlivnění rozpoložení jedince je zmiňováno pouze v negativním duchu, nikoliv v duchu pozitivním. To může mít za následek dva efekty; první, že učitelé a studenti budou vycházet z toho, že média na ně působí především negativně, a druhý, že studenti nebudou mít zájem se o oblast mediální výchovy zajímat, protože budou mít pocit, že učitelé médiím nerozumí, protože jim osobně média přinášejí pozitivní vlivy.

Oblast **Role médií v moderních dějinách** je většinou chybějící ve vzdělávání. Tato oblast by měla obsahovat pochopení pojmů masové společnosti, kultury a vývoje digitálních a nových médií. To jsou témata, které se ve vzdělávání pedagogů vůbec neobjevují. Stejně tak význam northcliffovské revoluce na moderní společnost a otázky nezávislosti médií a jejich odpovědnosti. Celkově je velice málo času věnováno vývoji médií a pochopení zlomových okamžiků dějin skrze média. Přitom právě rozvoj a vývoj médií je klíčový pro

pochopení jejich zastoupení ve společnosti a pro možnou predikci dalšího vývoje.

6.2.3. Témata na zahraničních univerzitách

Podíváme-li se na vzdělávání v oblasti mediální výchovy na zahraničních univerzitách, nalezneme mnoho oblastí, které se v českém prostředí vyskytují ojediněle, nebo vůbec. Přitom by určitě byly vhodným doplněním gymnaziálního vzdělání v oblasti mediální výchovy. Především jde o **nová média** a **digitální gramotnost**. Toto jsou oblasti, na které se mimo jiné zaměřuje také rámec Digitálních kompetencí evropských učitelů, vydaný Evropskou komisí. Oblasti vzdělávání, které jsou obsahem dokumentu, v českém vzdělávacím systému, ani v nabídce komerčních kurzů akreditovaných MŠMT, nenajdeme moc často. S těmito oblastmi se setkáme zejména v Německu, kde je očekávaná i určitá znalost **mediální informatiky**, tj. porozumění personalizace dat a využití algoritmů u sociálních sítí. Dále se s digitálními kompetencemi setkáme ve Finsku, Rakousku a Bulharsku. Ve Finsku je současně využíván story-telling v rámci počítačových her a kritického náhledu na nová média. Podobně zahrnují **počítačové hry** jako médium do výuky v Rakousku a v Bulharsku, kde je v rámci studia mediální výchovy, stejně jako v Německu, současně kladen důraz na pochopení technologií.

S technologiemi v tomto ohledu souvisí také zapojení e-learningu a interaktivních prvků do výuky. To nalezneme napříč zahraničními univerzitami. Po roce distanční výuky, nastoleného pandemií onemocnění covid-19, můžeme považovat získané kompetence pro **e-learning** za velice důležité. Do svého plánu to zapojují univerzity v Německu, Rakousku a Portugalsku, kde také využívají interaktivních prvků v rámci didaktiky mediální výchovy. O kus dál jsou v tomto ohledu univerzity ve Spojených státech amerických a Bulharsku, kde je obor Mediální pedagogika nabízen částečně, či plně **online** a nabízí se tak nejen pro zájemce žijící v dané zemi, ale i pro zájemce na dálku. Kromě této výhody učí své studenty jak používat moderní technologie ke vzdělávání.

Dalším prvkem, který nalezneme na zahraničních univerzitách a v českém prostředí se s ním v rámci vzdělávání pedagogů nesetkáme, je zapojení **projektového managementu**. Jedná se o oblast, která je v podstatě součástí RVP pro základní školy v rámci oblasti Práce v realizačním týmu. Základy projektového managementu lze považovat za kompetence, které by měl ovládat každý učitel, tzn. nejen mediální výchovy, aby mohl efektivně vést výuku k nastavenému cíli. Projektový management je nabízen v rámci pedagogických fakult

v Německu a Rakousku.

Stejně jako je tomu u vzdělání učitelů ze základních škol i pro učitele na gymnaziální úrovni jsou velice inspirativní praxe. Díky nim učitel pozná situace v mediálním prostředí a lépe tak může předávat znalosti a dovednosti, které jsou vyžadovány RVP, na své studenty.

7. Návrh struktury oboru Mediální pedagogika

Tato kapitola zohledňuje výsledky analýz a reaguje na ně výběrem oblastí, které by měly být součástí vzdělávání českých učitelů mediální výchovy. Z analýz rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední školy vyplynulo, že obsah vzdělávání průřezového tématu mediální výchova je tak rozsáhlý, že by si zasloužil v českých podmínkách vytvoření samotného vysokoškolského oboru *Mediální pedagogika*, tak jak je tomu v mnoha evropských zemích. Obor *Mediální pedagogika* by mohl oborem vyučovaným na pedagogických fakultách v rámci primární pedagogiky jako součást obecného vzdělání nebo jako samostatný obor v rámci specializace pro učitele vzdělávacích předmětů na druhém stupni základní školy a na střední škole. Vzhledem k přetrvávající podmínce pedagogického minima pro učitele na státních základních školách a gymnáziích, na které se tato práce zaměřuje, by bylo vhodné vzdělávání v oblasti mediální výchovy zapojit také do pedagogického minima. Jedná se o osvědčený způsob výuky, který nalezneme na zahraničních univerzitách. V našem případě je třeba zohlednit existenci předmětu informační technologie a zvážit možné návaznosti.

Poměrně vhodně sestavený obor *Mediální výchova* lze nalézt například ve Finsku, který obsahuje tři základní oblasti; mediální vzdělávání, pedagogickou přípravu a psychologii. Znalostní část oboru doplňuje samostatný blok praxí. Toto základní členění by mohlo být vhodné i v českém prostředí. Obor *Mediální pedagogika* by mohl být nabízen na pedagogických fakultách jako součást dvouoborového studia v kombinaci s oborem *Pedagogika*. Oblast obecné pedagogické přípravy a psychologie by byla obsažena v obecné základu a oblast mediálních studií v rámci specializace.

Struktura oboru *Mediální pedagogika* by měla tematicky reflektovat oblasti požadované rámcovými vzdělávacími programy. Obsahem by měly být nejen okruhy výhradně z oblasti mediálních studií, ale i témata, která jsou významově blízká či zásadní pro pochopení souvislostí. Každý okruh by měl obsahovat část teoretickou, část didaktickou a část praktickou. Jinými slovy, absolvent musí nejen rozumět problematice, ale také disponovat didaktickou vybaveností k tomu, aby myšlenky dokázal předat svým žákům a studentům. Současně musí mít zájem o aktuální trendy, které se zvláště v oblasti mediální výchovy neustále proměňují, tak aby udržel krok s dynamickým vývojem mediálního prostředí. Témata by měla reflektovat návaznost na příbuzné oblasti, kterými jsou psychologie, sociologie a český jazyk. Na základě výzkumu navrhuji pro obor *Mediální pedagogika*

zahrnout následující tematické okruhy.

7.1. Vliv médií a kritické myšlení

Okruh **Vliv médií a kritické myšlení** by mohl být koncipován jako spojení oblastí Kritické myšlení a vnímání mediálního sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Účinky mediální produkce a vliv médií. Výstupem vzdělávání bude získání kompetencí k ověřování informací a rozlišení mediálních sdělení na základě textových prvků pro ně typických, odlišení mediální reality od skutečné, pochopení vlivu médií na každodenní život. Absolvent by měl být schopen rozpoznat reklamní sdělení, kriticky nahlížet na text a jeho původ, ověřovat si informace a rozpoznat charakter sdělení. Měl by být schopen poznat informační sdělení od zábavního a bulvárního a kriticky přijímat informace z médií. Dále by měl rozumět vlivu médií na každodenní život a ovlivňování harmonogramu společnosti a jednotlivce. Měl by rozumět reprezentaci reality v médiích a kriticky ji zhodnotit a také porozumět konceptu nastolování agendy. Žáky a studenty by tak dokázal seznámit s výše uvedenými oblastmi RVP a dokázal jim ukázat příklady ze současných médií tak, aby žáci koncepty pochopili a sami je byli schopni rozlišit.

7.2. Tvorba mediálních sdělení a koncept jazyka v mediální produkci

Dalším okruhem vzdělávání by měla být **Tvorba mediálních sdělení a koncept jazyka v mediální produkci**. V rámci této oblasti by se měli studenti seznámit s mediální produkcí ze strany autora mediálních sdělení. Tato oblast by měla být rozdělena na část vyučovanou formou cvičení, kde by se student připravoval a učil se tvořit mediální sdělení a část praktickou, která by měla probíhat ve spojení s některou z mediálních institucí. Tam by si student práci vyzkoušel ve formě povinné stáže a lépe by tak poznal redakci, PR agenturu nebo jinou mediální instituci.

Absolvent by měl být sám schopen tvořit text určený k publikaci v médiích díky čemuž by porozuměl jejich tvorbě, fungování, výběru slov a zabarvení textu a lépe tak pochopil vliv těchto sdělení na jednotlivce. Díky tomuto okruhu student pochopí vliv médií na formování jazyka a moc komunikace v ovlivňování okolí.

7.3. Vliv médií na demokracii

Okruh **Vliv médií na demokracii** by studenty seznamoval s rolí médií v moderní

historii. V rámci toho by měl být student poučen o historii médií a o tom, jaký vliv mají a měly média na formování současné společnosti a kultury. Důraz by měl být především na historii, a to se zaměřením na 20. století, kde by kromě propagandy student pochopil změny, které nastaly vznikem televize, rádia a rozvoje tisku ve společnosti. Kromě northcliffovské revoluce by se také seznámil s nacistickou, sovětskou a komunistickou propagandou tak, aby byl schopen tyto nástroje v budoucnu rozpoznat a aby tuto dovednost předal svým žákům a studentům. V této oblasti by se také student měl seznámit s politickou komunikací a politickým marketingem a jeho vlivem na demokracii a výsledky voleb v současné společnosti. Měl by být schopen tyto vlivy rozlišit a rozhodovat se na základě veškerých dostupných informací, nikoliv na základě reklamních sdělení a kampaní.

Tato oblast by měla být propojena s historií, filosofií a sociologií tak, aby student chápal souvislosti v naší kulturní a společenské historické proměně a byl schopen je předat svým budoucím žákům a studentům jako učitel.

7.4. Nová média

Okruh **Nová média** by se měl zaměřit na trendy v oblasti mediálních studií, a to především na sociální sítě, internetový obsah a fungování na webových stránkách. Oblast nových médií je poměrně novým zájmem zkoumání. I proto by se tato oblast měla promítnout také do vzdělávacího systému budoucích učitelů. Na zahraničních univerzitách vidíme velký zájem o digitální (nová) média. Jedná se o oblast velice důležitou, protože je pravděpodobné, že internet bude mít větší a větší zastoupení v životě současných žáků a studentů. Ze zahraničí by bylo vhodné čerpat například téma bezpečnosti na internetu, se kterou se setkáme v rámci kurzů E-Bezpečí také v Čechách, a oblast počítačových her, která v Čechách nemá v rámci kurzů zastoupení. Dále také fungování řetězových mailů a šíření dezinformací v internetovém prostředí.

V tomto ohledu je třeba se zajímat o propojení s informatikou tak, aby u žáků a studentů docházelo k pochopení souvislostí mezi těmito předměty. Je třeba, aby budoucí učitelé rozuměli tvorbě obsahu na internetu, fungování webových rozhraní a samotnému internetu. Také by měl být zájem o fungování PPC reklam, CRM, Ads a dalších funkcí, které umožňují uživateli kritičtěji nahlížet na obsahy.

7.5. Mediální informatika

Oblast **Mediální informatika** je v zahraničí poměrně často zastoupená. V Německu

a Rakousku je součástí oboru *Mediální pedagogika*. Vhodné zaměření je na propojení informatiky a mediálního světa a tedy pochopení fungování médií v moderní společnosti z hlediska využití nových technologií. Obsahem bloku by mělo být pochopení algoritmů a personalizace obsahu na sociálních sítích a webových stránkách, dále také zapojení umělé inteligence do tohoto prostředí. Cílem bloku je pochopení technologií, které se do mediálního světa postupně dostávají tak, aby absolvent byl schopen rozlišit obsah, který je mířen přímo na něj. Dále porozumění fungování výstavby webových stránek a sociálních sítí a v neposlední řadě vybudování zájmu o sledování nových trendů v této oblasti. Vzhledem k tomu, že technologie se poměrně rychle vyvíjejí, je nutné, aby absolvent oboru dokázal alespoň částečně predikovat jejich vývoj a sledoval nové dění tak, aby svým žákům a studentům předkládal aktuální informace.

V této oblasti je poměrně náročný fakt, že je třeba, aby student ovládal základy programování a matematiky tak, jak předpokládají zahraniční univerzity u svých zájemců o obor. Bylo by tedy vhodné tuto oblast úzce spojit se studiem informatiky.

7.6. Participantí mediální komunikace

Oblast **Participantí mediální komunikace** by se měla zaměřit na účastníky mediální sféry. Absolvent by měl rozumět profilaci cílového recipienta a rozpoznat skupiny, na které mohou firmy a politické strany cílit. Toto je důležitá oblast k pochopení výstupu RVP v oblasti chápání vlivu médií na každodenní život jedince a chování spotřebitele vlivem působení médií. Z druhé strany by měl absolvent znát hierarchii mediálních organizací a rozložení českého mediálního trhu jak z hlediska vlastnictví, tak profilace a také z hlediska financování svého působení.

Jedná se o oblast, která úzce souvisí s ekonomikou; umístěním produktů na trh, financování projektů a rozložení financí v právních subjektech. Z tohoto úvodu se očekává základní znalost těchto rámců.

7.7. Projektový management

Oblast **Projektový management** je další z oblastí, která je inspirována studijními programy zahraničních vysokých škol. Jedná se o oblast, která okrajově souvisí s mediální výchovou, na druhou stranu zde nalezneme velice úzkou souvislost s profesí učitele. Očekáváme-li, že učitel efektivně vede třídu, koncipuje pro ni dlouhodobý plán výuky, řídí skupinovou diskusi a plní cíle, které si v rámci hodiny a celého roku stanovuje, měl by projít

vzděláním obdobným pro manažerské funkce. V oblasti vzdělávání jde především o stanovování cílů, komunikace se třídou a řízení procesu učení jednotlivců. V oblasti mediální výchovy je právě poslední zmíněný problém velice důležitý. Učitel by měl být schopen rozumět problémům jednotlivců v oblasti mediální výchovy a řídit diskusi takovým směrem, který obohacuje co nejvíce zúčastněných.

7.8. Právo a etika

Oblast **Právo a etika** je stejně jako výše zmíněné oblasti inspirováno praxí v zahraničí. Tato oblast je poměrně zásadní ve vzdělávacím plánu. Právní hlediska fungování médií jsou totiž v současné době diskutovaným tématem. Především s rozvojem debaty o vlastnictví sociálních sítí a zodpovědnosti vůči jejich obsahu je důležité, aby absolventi rozuměli právním stanoviskům v této oblasti a dokázali je předat svým žákům a studentům. S tím souvisí také etická rovina fungování médií, a to především těch internetových. V tomto ohledu je třeba mezi studenty rozvíjet debatu, která pro ně bude dostatečně inspirativní pro budoucí práci učitele.

I v tomto ohledu je třeba rozumět nejen právu v oblasti médií, ale i dalším základním oblastem práva v demokratické společnosti. Je zde tedy propojení společenských věd spolu s oblastí nových médií.

7.9. Didaktika mediální výchovy

Pro kvalitní výuku mediální výchovy je třeba kromě teoretického základu obsáhnout také část didaktickou. Přesto, že jak bylo výše zmíněno, se počítá s absolvováním obecné didaktiky, je třeba se také zamýšlet nad specifikami, která mediální výchova v sobě má. Kromě možnosti využití různých druhů uspořádání práce ve třídě, lze také využít mnohé metodické podpory. Absolventi oboru by měli být seznámeni s touto tematikou a také by měli vědět, kam se mohou obrátit v případě, že postrádají metodické pomůcky do výuky. V tomto ohledu narážíme na výsledky analýzy současného vzdělávání a to z toho důvodu, že právě analyzované kurzy obsahují mnoho metodických pomůcek, které by učitelé mediální výchovy měli mít k dispozici. Je tedy žádoucí propojit další vzdělávání učitelů s již existujícím.

7.10. Využití medií ve výuce

Další částí vzdělávání budoucích pedagogů by měla být oblast medií jako didaktické

pomůcky, tedy využití médií ve výuce. Tento koncept je debatován již od dob Jana Ámose Komenského a v dnešní době umožňuje velice zajímavou podobu výuky díky rozvoji moderních technologií. Jedná se o výukový blog, který by mohl být nabízen také studentům z jiných oborů a to s ohledem na to, že využívat média v dalších předmětech ukazuje na fakt, že média jsou všude kolem nás. Obsahem bloku by mělo být využití tradičních médií jako je rozhlas a noviny ve výuce, internetových zdrojů a také filmu, který nabízí zajímavou alternativu pro klasickou výuku.

Po přechodu na distanční výuku během pandemie onemocnění covid-19 se začalo uvažovat o větším zapojení online prostoru do výuky. Mnoho zahraničních univerzit již v minulosti přešli ke vzdělávání online a k e-learningu. Bylo by tedy vhodné tyto možnosti vzdělávání zapojit také do programu přípravy budoucích pedagogů. Ti by se naučili využívat online nástroje, které lze využít nejen v prezenční výuce, ale také v té online, která možná bude mít větší a větší zastoupení v budoucnu.

7.11. Praxe

Poslední částí přípravy budoucích pedagogů by měla být praxe. Po vzoru zahraničních univerzit je vhodné praxi rozdělit do dvou bloků; pedagogickou a odbornou. Student by tak v rámci prvního bloku chodil na náslechy do hodin kvalitních učitelů mediální výchovy a poté by si sám vyzkoušel učit pod vedením zkušeného učitele. Díky tomu by lépe poznal školní prostředí, viděl zkušeného učitele učit a mohl tak reflektovat didaktické přístupy a pomůcky do své budoucí výuky a pochopil fungování výuky z hlediska organizace roku a hodiny. Druhou částí by poté byla odborná praxe v některé z oblastí médií. Student by tak pochopil fungování dané organizace, její strukturu a obsahovou tvorbu.

Závěr

Ve své práci *Mediální pedagogika jako vysokoškolský obor* jsem se zaměřila na pojetí mediální výchovy v českém vzdělávacím systému s důrazem na rešerši a analýzu rámcových vzdělávacích programů, určených pro žáky základních škol a studenty gymnázií, a na pedagogickou přípravu současných učitelů a studentů pedagogických fakult, kteří se chystají do praxe. V první kapitole práce jsem představila teoretická východiska mediální výchovy, a to z pohledu historického, tj. pochopení kořenů zájmu společnosti vzdělávat se v oblasti médií. Tento historický exkurz byl důležitý pro porozumění dvojího pohledu na mediální výchovu; a to za prvé jako pochopení médií, a za druhé využití médií jako didaktické pomůcky, což je později reflektováno v návrhu struktury oboru *Mediální pedagogika*. V teoretické části je dále popsán vývoj vybraných evropských zemí a začlenění mediální výchovy do vzdělávání; je tak vysvětlen důvod, proč mediální výchova v Čechách nemá tak jisté postavení, jako je tomu například v Německu nebo dalších zemích západního světa.

Pro pochopení současné situace mediální výchovy v českém vzdělávacím systému bylo provedeno několik analýz; v rámci kapitoly tři analýza rámcových vzdělávacích programů, v kapitole čtyři byly analyzovány aktuální nabídky kurzů českých vzdělávacích agentur, v kapitole pět byla analyzována nabídka vzdělávání pro pedagogy v oblasti médií na českých a zahraničních univerzitách. Na základě výsledků analýz rámcových vzdělávacích programů v komparaci s výsledky analýz současných možností vzdělávání pro pedagogy mediální výchovy kapitola šest shrnula disproporce mezi požadavky rámcových vzdělávacích programů a možnostmi pedagogů získat adekvátní kompetence v oblasti mediální pedagogiky. Důležitým zjištěním bylo, že zahraniční univerzity v zemích s vyšší mírou mediální gramotnosti věnují mediální pedagogice daleko více prostoru v rámci samostatného oboru.

Tato práce by proto ráda otevřela odbornou debatu o založení samostatného oboru *Mediální pedagogika*, a to ve struktuře, jaká je navržena v sedmé kapitole. Předložená struktura oboru reflektuje současné potřeby učitelů mediální výchovy tak, jak jsou definovány výstupy rámcových vzdělávacích programů, je v souladu s dokumentem Evropské komise Digitální kompetence evropských učitelů a inspiruje se zkušenostmi ze zahraničních univerzit. Oblasti čerpané z RVP a ze současných možností vzdělávání v Čechách jsou: Vliv médií a kritické myšlení, Tvorba mediálních sdělení a koncept jazyka v mediální produkci, Vliv médií na demokracii, Participantů mediální komunikace. Témata

čerpaná ze zahraničních univerzit jsou: Nová média, Mediální informatika, Projektový management, Právo a etika, Didaktika mediální výchovy, Využití médií ve výuce a Praxe.

Limitem diplomové práce jsou zvolené metody rešerše a analýzy dokumentů, které v tomto případě nabízí pouze pohled na plány vzdělávání nikoliv na reálnou situaci. Vhodnou doplňující metodou by v této oblasti bylo pozorování výuky mediální výchovy na školách s cílem zjistit efektivitu vzdělávání v rámci jednotlivých témat. Výzkum by měl být veden se zaměřením na kompetence učitelů a předávání kompetencí žákům a studentům. Pro detailní nastavení oboru *Mediální pedagogika* by bylo vhodné analyzovat veškeré možnosti vzdělávání v oblasti médií, které evropský učitel má, tzn. zaměřit se také na učebnice s tématy souvisejícími, které nejsou nabízeny na pedagogických fakultách. Pro detailní strukturu oboru je nezbytné analyzovat úroveň aktuální vzdělání učitelů a studentů pedagogických fakult v jednotlivých výše zmíněných oblastech mediální výchovy tak, aby bylo možné nastavit adekvátní vstupní znalost pro nastoupení do studia.

Summary

In my thesis *Media Pedagogy as a University Discipline*, I focused on the concept of media education in the Czech education system, with the emphasis on research and analysis of the framework educational programmes designed for primary school pupils and students of Grammar schools, and on the pedagogical preparation of current teachers and students of Faculties of Education who are preparing for teaching practice. In the first chapter of the thesis, I presented the theoretical background of media education from a historical perspective, i.e. understanding the roots of society's interest in media education. This historical excursion was important to understand the dual perspective of media education; firstly, as an understanding of media, and secondly the use of media as a didactic tool, which is later reflected in the design of the structure of the field of Media Pedagogy. The theoretical part further describes the development of selected European countries and the integration of media education into education; thus, the reason why media education in the Czech Republic does not have such a secure position as it is, for example, in Germany or other countries in the Western world is explained.

In order to understand the current situation of media education in the Czech education system, several analyses were conducted; Chapter Three analysed the framework educational programmes, Chapter Four analysed the current course offerings of Czech educational agencies, and Chapter Five analysed the educational offerings for media educators at Czech and foreign universities. Based on the results of the analyses of the framework educational programmes in comparison with the results of the analyses of the current educational opportunities for media educators, Chapter Six summarised the disproportions between the requirements of the framework educational programmes and the opportunities for educators to acquire adequate competences in media pedagogy. An important finding was that foreign universities in countries with higher levels of media literacy devote much more space to media pedagogy as a separate discipline.

Therefore, this thesis would like to open a professional debate on the establishment of a separate discipline of Media Pedagogy, in the structure proposed in Chapter Seven. The presented structure of the field reflects the current needs of media education teachers as defined by the outcomes of the Framework Educational Programmes, is in line with the European Commission's document *Digital Competences of European Teachers* and takes inspiration from experience of foreign universities. The areas drawn from the RQF and from

the current educational possibilities in the Czech Republic are: the influence of media and critical thinking, the creation of media messages and the concept of language in media production, the influence of media on democracy, and participants in media communication. Topics drawn from foreign universities are: New Media, Media Informatics, Project Management, Law and Ethics, Didactics of Media Education, Using Media in Education, and Practice.

The limitations of the thesis are the chosen methods of research and document analysis, which in this case only offer a view of educational plans not the real situation. A suitable complementary method in this area would be observation of media education teaching in schools in order to determine the effectiveness of education within each topic. The research should be conducted with the focus on teachers' competences and transfer of competences to pupils and students. For a detailed setting of the field of Media Pedagogy, it would be useful to analyse all the media education opportunities available to European teachers, i.e. to focus also on textbooks with related topics that are not offered in the faculties of education. For a detailed structure of the field, it is necessary to analyse the level of current education of teachers and students of faculties of education in the different areas of media education mentioned above, so that an adequate entry knowledge can be set for entry into the studies.

Bibliografie

- Bína, D. (2005). *Výuka k mediální gramotnosti*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.
- Březina, J. (2007). *Vybrané aspekty novinářské profese ve Francii*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Butter, O. (25. 1 1930). *Noviny do škol! Duch novin*, stránky 1-4.
- Digital Media: Education*. (2021). Načteno z 1. <https://www.ucl.ac.uk/prospective-students/graduate/taught-degrees/digital-media-education-ma>
- Digitaliseringsstyrelsen*. (2021). Načteno z Om Digitaliseringsstrategien 2016-2020: <https://digst.dk/strategier/digitaliseringsstrategien/omdigitaliseringsstrategien-2016-2020/>
- Dokumenty EU*. (2021). Načteno z Mediální gramotnost: <http://mediálnigramotnost.fsv.cuni.cz/zobraz/tema/dokumenty-eu>
- Donau Universitat*. (2021). Načteno z Donau Universitat: <https://www.donau-uni.ac.at/en/studies/action-oriented-media-pedagogy/faq.html>
- Fedorov, A. (2008). *Media Education around the World: Brief History*. Načteno z Acta Didactica Napocensia: http://dppd.ubbcluj.ro/adn/article_1_2_7.pdf
- FSV. (2021). *Mediální výchova*. Načteno z <https://mediálnivychova.fsv.cuni.cz/MVP-1.html>
- Goethe Universitat*. (2021). Načteno z https://www.uni-frankfurt.de/35791082/Kunst__Medien__Kulturelle_Bildung__Nebenfach_br_Bachelor_of_Arts__B_A
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Hochschule Merseburg*. (2021). Načteno z https://www.hs-merseburg.de/fileadmin/Hochschule_Merseburg/Hochschule/Fachbereiche/Soziale_Arbeit_Medien__Kultur/Forschung_Kulturelle_Bildung/KMP_Moduluebersicht.pdf
- JČU. (2021). Načteno z Středisko mediální výchovy Teologické fakulty získalo podporu Nadace ČEZ: <https://www.jcu.cz/o-univerzite/aktuality/stredisko-medialni-vychovy-teologicke-fakulty-ziskalo-podporu-nadace-cez>
- Jeden svět na školách*. (2021). Načteno z <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/konference-kurzy-a-seminare/kurz-2020-2021-ss>
- Jiráček, J. (2006). *Přístupy ke studiu médií*. Načteno z Metodický portál: zkušenosti a inspirace učitelů.: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/544/PRISTUPY-KE-STU>
- Jiráček, J. (2021). *Rámcové vzdělávací programy*. Načteno z MŠMT: <http://www.nuv.cz/file/4982/>
- Jiráček, J., & Kopplová, B. (2003). *Média a společnost*. Praha: Portál.
- Jiráček, J., & Kopplová, B. (2009). *Masová média*. Praha: Portál.
- Jiráček, J., & Šťastná, L. (2012). *K periodizaci vývoje mediální výchovy a mediálního vzdělávání v evropském kontextu*. Praha.
- Jiráček, J., & Wolák, R. (2008). *Východiska a témata mediální výchovy*. V Kapounová. Ostrava.
- Jiráček, J., Kopplová, B., & Kasl Kolmannová, D. (2009). *Média dvacet let poté*. Praha: Portál.
- Lapin Yliopisto University of Lapland*. (2021). Načteno z Media education: <https://www.ulapland.fi/EN/Units/Faculty-of-Education/Studies/Media-Education>
- Lessenski, M. (2019). *Just think about it*. Sofia: Open Society Institute.
- McLuhan, M. (2000). *Člověk, média a elektronická kultura: Výbor z díla*. Brno: Jota.
- Media Pedagogy and Artistic Communication*. (2021). Načteno z Media Pedagogy and Artistic Communication: https://fnoi.uni-sofia.bg/?page_id=1122
- Mediální gramotnost v digitálním prostředí*. (2009). Načteno z http://publications.europa.eu/resource/cellar/6c23d939-e8d6-4f10-9c49-1b5d74d66571.0001.02/DOC_2
- Median. (únor 2018). *Stav výuky mediální výchovy na středních školách*. Načteno z Jeden svět ma školách: https://www.jsns.cz/nove/projekty/medialni-vzdelavani/vyzkumy/6517086_ucitele_medialni_vychovy_celkova_zprava_v24jp.pdf
- Medienbildung*. (2021). Načteno z <https://medienbildung.ovgu.de/studiengangprofile/stundenplaene-und-lehrangebot/#MA>
- MŠMT. (2017). *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Načteno z edu.cz: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf
- MUNI. (2021). Načteno z <https://is.muni.cz/predmety/katalog>
- Niklesová, E. (2007). *Teorie a východiska současné mediální výchovy*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity České Budějovice.
- Pedagogische Hochschule Heidelberg*. (2021). Načteno z Aufbau des Studiums Vom Bachelor zum Master: Aufbau des Studiums Elmeb21: <https://www.ph-heidelberg.de/elmeb21/studiengang/aufbau-des->

- studiums-moduluebersicht.html
- Pecháček, Š., & Tuzar, V. (2021). *Mediální výchova ve vybraných zemích EU*. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky.
- Prokop, D. D. (2019). *Analýza výzev vzdělávání*. Načteno z Nadční fond Eduzměna: https://eduzmena.cz/wp-content/uploads/2019/04/Eduzme%CC%8Cna_A4_Studie-Z%CC%8CA%CC%81CI_III.pdf
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. (2021). Načteno z MŠMT: <http://www.nuv.cz/file/4982/>
- Redecker, C. (2017). *European Framework for the Digital Competence of Educators*. Luxembourg: European Commission.
- Sacred Heart University*. (2021). Načteno z Master of Arts: <https://sacredheart.smartcatalogiq.com/en/2018-2019/Graduate-Catalog/College-of-Arts-and-Sciences/Communication-and-Media-Studies/Master-of-Arts-in-Media-Literacy-and-Digital-Culture>
- SIS. (2021). Načteno z https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=search&nazev=medi%C3%A1ln%C3%AD&kod=&match=substring&srch_nazev=1&fak=11410&ustav=&sekce=&trida=&klas=&pvyjazyk=&sem=&pocet=20&ujmeno=&utyp=3&b=Hledej&stev_page=5
- Sloboda, Z. (2006). *Mediální pedagogika: integrující přístup k uchopování a chápání*. Praha: Fakulta sociálních věd.
- Sofia University*. (2021). Načteno z Media Education: https://fnoi.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2021/02/4-UP-MPHK-bak-2017_new-ENG-13.02.17.pdf
- Sochorová, D. (2016). *Mediální výchova*. Brno: Masarykova univerzita.
- STAG. (2021). Načteno z UPOL: <https://stag.upol.cz/portal/studium/prohlizeni.html>
- STAG. (2021). Načteno z https://stag.uhk.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=AAAAAQAGMjIINzk1EwEAAAABAahzdGF0ZUtleQAAAAEAFc05MjIzMzcyMDM2ODU0Nzc1NTc4AAAAAA**#prohlizeniDetail
- STEM/MARK. (2018). *Mediální gramotnost je v Česku nízká – pouze čtvrtina dospělých populace v ní dosahuje uspokojivé úrovně*. Načteno z https://www.stemmark.cz/medialni-gramotnost-je-v-cesku-nizka-pouze-ctvrtina-dospele-populace-v-ni-dosahuje-uspokojive-urovne/?utm_campaign=shareaholic&utm_medium=facebook&utm_source=socialnetwork
- Středisko mediální výchovy*. (2021). Načteno z <https://www.jcu.cz/absolvent/karierni-poradenstvi/stredisko-medialni-vychovy>
- Šebesta, K. (1999). *Od jazyka ke komunikace*. Praha: Karolinum.
- Švaříček, R., & Šedřová, K. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- UIBK. (2016). Načteno z Curriculum for the Bachelor's Programme Secondary School Teacher Training: https://www.uibk.ac.at/fakultaeten-servicestelle/pruefungsreferate/studienplaene/english-version/balehramt-sekundarstufe_stand-01.10.2019_en.pdf
- UIBK. (2021). Načteno z Curriculum for the Master's Programme Secondary School Teacher Training: https://www.uibk.ac.at/fakultaeten-servicestelle/pruefungsreferate/studienplaene/english-version/ma-lehramt-sekundarstufe_stand-01.10.2019_en.pdf
- UNI Bremen. (2021). Načteno z Digital Media and Society: https://www.uni-bremen.de/en/studies/starting-your-studies/course-catalog?tx_hbulvp_pi1%5Bmodule%5D=83ec008015bc27a05d9d69211629cdb3&tx_hbulvp_pi1%5Bsem%5D=34
- Universidade Lusofona do Porto*. (2021). Načteno z Media and Information Literacy and Digital Citizenship: <https://www.ulp.pt/en/mestrado/media-and-information-literacy-and-digital-citizenship>
- Universität Wien*. (2021). Načteno z Universität Wien: <https://bildungswissenschaft.univie.ac.at/medienpaedagogik/>
- University of Tampere*. (2021). Načteno z Teaching, learning and media education: <https://www.tuni.fi/en/study-with-us/teaching-learning-and-media-education>
- University of Florida*. (2021). Načteno z Media Education: <https://education.ufl.edu/english-education/specializations/media-literacy/>
- Week VDMedia*. (2021). Načteno z Het is de Week van de Mediawijsheid: <https://www.weekvandemediawijsheid.nl/over-de-campagne/>
- Wolák, R. (2009). *Mediální výchova v ČR - rok poté. Quo vadis mass media: zborník z doktorandskej konferencie*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda.
- Wolák, R. (2017). *Mediální výchova v ČR: k zavádění nového tématu do vzdělávacího systému. Rigorozní práce*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.
- Wolák, R. (2017). *Mediální výchova v ČR: k zavádění nového tématu do vzdělávacího systému*. Praha:

Univerzita Karlova.
ZČU. (2021). Načteno z Mediální výchova: <https://courseware.zcu.cz/portal/studium/courseware/kvk/med>

SCHVÁLENO

MJ. 26.1.21

**Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce**

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Karolína Mackenzie

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2019

E-mail diplomantky/diplomanta:

karolinamackenzie@gmail.com

Studijní obor/forma studia:

Mediaální studia/prezenční forma

Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd	
Došlo dne:	11-01-2021 -1-
Čj: 44	Příloh:
Přidělena:	

Název práce v češtině:

Mediaální pedagogika jako vysokoškolský obor

Název práce v angličtině:

Media pedagogy as a field of study

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

ZS 2021/2022

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Diplomová práce se snaží reagovat na potřebu vzdělání učitelů průřezového tématu mediální gramotnosti, které je součástí RVP, a tudíž musí být vyučováno na každé škole. V současné době se vyučující tohoto tématu mají možnost v České republice vzdělávat pouze v rámci kurzů, případně kombinací více vysokoškolských oborů. Vzhledem k tomu, že mediální výchova je jednou z důležitých součástí profilu absolventa ZŠ a SŠ je třeba mapovat možnosti, které učitelé mají ke vzdělání se v tomto tématu. V současné době totiž neexistuje vysokoškolský obor, který by učitelům nabídl odborné znalosti k výuce. Hlavními zdroji informací zůstávají neziskové organizace a příručky MŠMT. V zahraničí je přitom mediální pedagogika coby vysokoškolský obor již dobře zakotvena.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Cílem práce je přispět k debatě o podobě mediální pedagogiky coby vysokoškolského oboru v českém prostředí. V první části práce zmapujeme vzdělávací možnosti, které mají stávající či budoucí učitelé v ČR, kteří se chtějí věnovat výuce mediální výchovy. Dále se pokusíme nahlédnout do nabídky a studijních plánů vybraných zahraničních univerzit (klíč k výběru bude stanoven v průběhu práce), které se věnují přípravě budoucích učitelů k výuce mediální výchovy, a tyto obory představíme a pokusíme se je porovnat a analyzovat.

Doplňující oblastí práce bude provedení výzkumné sondy mezi studenty pedagogických oborů a učiteli mediální výchovy na téma, jakou podobu aprobačního studia by uvítali oni (způsob vedení výzkumu bude rozhodnut na základě aktuální epidemiologické situace). (Studenti – mají povědomí o tom, že by měli učit mediální výchovu a byli na to připraveni? Učitelé – jak by si představovali svou přípravu, uvítali by oborové studium, v jaké podobě?)

Výstupem práce by byl též návrh tematické kostry studijního plánu oboru Mediaální pedagogika k další odborné diskusi.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

Předpokládané rozložení hlavních kapitol práce:

1. Úvod – zdůvodnění výběru tématu, nastínění obsahu práce
2. Mediaální výchova v ČR – představení průřezového tématu mediální výchovy v rámci RVP
3. Současné možnosti vzdělávání učitelů mediální výchovy v ČR – přehled kurzů, seminářů a organizací, které v současné době nabízejí další vzdělávání pedagogů mediální výchovy
4. Mediaální pedagogika jako vysokoškolský obor v zahraničí – analýza vybraných

vysokoškolských oborů z oblasti mediální pedagogiky na zahraničních univerzitách

5. Kvalitativní výzkum mezi učiteli/studenty učitelství – získání informací od současných a budoucích učitelů o výuce mediální výchovy jejich představě o podobě oboru
6. Diskuze – návrh hlavních oblastí, které by měl obsahovat studijní plán oboru Mediální pedagogika na základě provedené analýzy a výzkumu
7. Závěr – shrnutí problematiky

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Studijních plány zahraničních univerzit, studijních plány a sylaby pedagogických fakult v ČR

Metody (techniky) zpracování materiálu:

analýza studijních plánů

kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BARTOŠEK, Jaroslav; DAŇKOVÁ, Helena. *Žurnalistika a škola: Příručka pro učitele mediální výchovy*. 2010

- Bartošek a Daňková nabízejí učitelům mediální výchovy přehled témat, která mohou zapojit do své výuky a nabízejí tak učitelům možnost sebevzdělání o problematice.

JIRÁK, J., ŠTASTNÁ, L. *K periodizaci vývoje mediální výchovy a mediálního vzdělávání v českém prostředí v evropském kontextu*. 2012

- Text nabízí přehled o možných přístupech k vývoji mediální výchovy v současné době a minulosti v českém a evropském prostředí.

JIRÁK, J., WOLÁK, R. *Východiska a témata mediální výchovy*. In Kapounová, Jana (ed.). *Soft kompetence v informační společnosti*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, 2008

- Text nabízí obecný přehled o mediální výchově v českém školském systému a představuje témata, která spadají pod toto průřezové téma.

PAVLIČÍKOVÁ, H., ŠEBEŠ, M., ŠIMŮNEK, M. *Mediální pedagogika: Média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. 2009

- Autoři ukazují mediální výchovu v praxi a možnosti zlepšení vedení tohoto průřezového tématu na školách.

RVPZV - *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 2007

- Text představuje obsah průřezového tématu, který musí být naplněn v rámci základního vzdělání každého žáka v ČR.

RVPG - *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. 2007.

- Text představuje obsah průřezového tématu, který musí být naplněn v rámci gymnaziálního vzdělání každého studenta v ČR.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. – *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2014

- Švaříček a Šeďová píšou o kvalitativním výzkumu vedeného v pedagogických vědách a o jeho zásadách a vhodných metodách.

WOLÁK, R. *Mediální výchova v ČR: k zavádění nového tématu do vzdělávacího systému*. 2017

- Text nabízí přehled o mediální výchově v českém prostředí a zapojení tohoto tématu do rámcového vzdělávacího programu a vzdělávacího systému.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

ČEKANKOVÁ, H. *Vzdělávání učitelů v oblasti mediální výchovy v ČR se zaměřením na situaci na gymnaziální úrovni*. 2015. UK

JANKOVÁ, K. *Mediální výchova pohledem budoucích učitelů*. 2019. UK

ZDRÁHALOVÁ, A. *Mediální výchova na gymnáziích perspektivou učitelů*. 2015. MUNI

Datum / Podpis studenta/ky

11. 1. 2021

...

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.